

✠ МИТРОПОЛИТ ІЛАРІОН

УКРАЇНСЬКА ПАТРОЛОГІЯ

ПІДРУЧНИК ДЛЯ ДУХОВЕНСТВА І
УКРАЇНСЬКИХ РОДИН

1965
ВІННІПЕГ

† МИТРОПОЛИТ ІЛАРІОН

УКРАЇНСЬКА ПАТРОЛОГІЯ

ПІДРУЧНИК ДЛЯ ДУХОВЕНСТВА І
УКРАЇНСЬКИХ РОДИН

ЧАСТИНИ I — II — III

Видавництво “Наша Культура”

1965
ВІННІПЕГ

† METROPOLITAN ILARION

UKRAINIAN PATROLOGY

HANDBOOK FOR CLERGY AND
FAMILIES

Parts I — II — III

WINNIPEG, 1965
EDITION "OUR CULTURE"

Printed by
The Christian Press, Ltd., Winnipeg, Canada

ЧАСТИНА ПЕРША:

**ВСТУП В УКРАЇНСЬКУ
ПАТРОЛОГІЮ**

I.

ХРИСТІЯНІЗАЦІЯ СВІТУ.

Коли Ісус Христос, по Своїй Науці на землі, по Страстях і по Воскресенні возносився на Небо, то Він дав Своім Учням - Апостолам основну Свою Заповідь на віки вічні (Матвія 28):

19. "Тож ідіть, і навчіть усі народи, хрестячи їх у Ім'я Отця, і Сина, і Святого Духа,

20. навчаючи їх зберігати все те, що Я вам заповів був. І ото з вами Я повсякденно аж до кінця віку. Амінь".

Цим Ісус Христос заклав Свою вічну Церкву і дав Їй віковічні завдання: християнізацію всього світу. Докладніше — евангелізацію його, щоб увесь світ пізнав Євангелію і жив за Нєю!

Христос цим заповів:

1. Христос наказав Своім Учням-Апостолам навчати й охрестити всі народи, цебто увесь світ. Що визначає навчати? По-грецькому тут ясніше: "mathetéusate" "зробіть учнями". Цебто, "Ідіть і зробіть всі народи за учнів Моїх". Це величезне завдання широкої християнізації світу, яку Ісус Христос доручив Церкві Своїй, доручив Апостолам Своім, а через них усім наступним Архиєреям та

всьому Духовенству Його Церкви, — усій Своїй Церкві.

Цю першу Заповідь християнізації світу виконує вся Церква Христова, на чолі з своїми Архиереями. А що Церква наша соборна, цебто спільна, то в цю християнізацію світу входять усі: Архиереї, Іереї, вірні Церкви, церковні установи. Соборно всі, вся Церква.

Ця християнізаційна праця належить усій Церкві, і Церква її провадить до кінця віку.

Тому Св. Письмо перекладається на всі живі мови світу і мільйонами розходиться в ньому. Бо це основа християнізації людства.

2. Другу Заповідь Христос дав: “Навчайте всі народи зберігати все те, що Я вам заповів був”. Цю Заповідь перейняла головно початкова Церква зо своїми Отцями і Вчителями вселенськими: вони, при допомозі семи Вселенських Соборів, установили Догмати й Канони для Христової Церкви, цебто Її Науку.

Ці перші Отці, як законодавці, зробили дуже багато, і свою працю передали Отцям-Архиереям наступних поколінь, і ця праця — поширення й вияснення Догматів, Канонів та Передання — продовжується аж до нашого часу. Догматологія зростає невпинно в глибину і ширину, щоб Віра Христова була чисто Православна.

А головне, — вивчення Євангелії,

як невичерпної криниці Спасіння світу, — його щасливого життя, щоб Рай був уже на землі.

3. Ісус Христос наказав “навчати всі народи, що Я вам заповів був”. Безумовно, Апостоли не записали всього, що Христос їм передав від Отця Свого, — багато позосталося в Переданні. І тому Передання Святе, і тому воно має таку велику силу, як і Наука Христова, цебто Св. Писання.

4. Чи Християнізація світу, яку Ісус Христос заповів Своїй Церкві, закінчиться коли? Христос сказав: “І ото Я з вами повсякденно аж до кінця віку, амінь”. Цебто, християнізація світу буде йти аж до кінця віку, і до кінця віку з християнізаторами буде повсякденно Сам Ісус Христос, — буде керувати й навчати устами Церкви.

І до всього цього додано: амінь, цебто: справді так, істотно так! Цебто, — це Заповіт на віки вічні;

Творення Господом світу не покінчилося, — Творець творить його й далі щодня, щохвилини. Тому й християнізація буде до кінця віку!

5. Ця Заповідь Матвія 28. 19-20 уставодавча, основна, це головна підвалина, на якій стоїть вся Православна Церква.

На другому місці, Матвія 5. 48, Христос наказав нам безконечність християнізації: “Будьте досконалі, як досконалий Отець ваш Небесний!” Це

Ісус Христос сказав не тільки Своїм Учніям, але і всьому народові, що слухав Його, тому ця Заповідь показує безмежну широту й глибину християнізації: обжитись, якнайбільше набліжитись до Господа, Творця свого.

А по цьому — Царство Боже!

А по цьому — Рай на землі!

6. Найвиразніше Ісус Христос Своєю Заповідь дав, — щоб християнізувалися всі народи (ta ethne, всі нації), а це можна робити не однією якою мовою, а всіма мовами світу (Діян. 2. 6-12, 1 Кор. 14. 2-19), кожного зокрема, у тому й мовою українською. Цебто, у справі християнізації українського народу мусить бути, як найбільш корисна, мова українська, а не яка інша.

7. Християнізація світу, як сказано вище, безмежна: кінця їй нема і не може бути, бож нам дано Заповідь: "Будьте совершенні (досконалі), як совершен Отець ваш Небесний!"

Ось тому з бігом часу може мінятися і форма, і спосіб цієї християнізації, бо міняється життя. Скажемо, богослужбовою мовою в українського народу була мова церковнослов'янська. Але коли народ перестав розуміти цю мову, то помалу ввійшла замість неї жива мова українська. І цією зміною сильно зміцніло виконання Христової Заповіді про християнізацію українського народу.

Бож, коли Апостолам і їхнім наслід-

никам наказано християнізувати всі народи (ethne), розуміти треба так, що народи сучасні й будучі, то в тому числі є й народ український. З цього логічно випливає, що й наша Церква, Архиєреї, Духовенство і всі засоби християнізації повинні бути тільки свої українські.

Цю велику Істину, основу християнізації, нарешті року 1964-го ухвалив і Ватиканський Собор для всього католицького світу.

Оцією основною уставодавчою Заповіддю Ісуса Христа (Матвія 28. 19-20) накреслюється для науки Патрології все: її зміст, її безконечний розмір, її діячі, її ідеологія. Накреслюється також і її національний характер.

І коли Християнізація мусить виконуватися Церквою аж до кінця віку, то до кінця віку буде й огляд цієї християнізації, цебто Патрологія.

II.

КОНЕЧНА ПОТРЕБА УКРАЇНСЬКОЇ ПАТРОЛОГІЇ.

Українська Православна Церква, офіційно почавшись на землях України ще з року 988-го, ревно й невпинно провадила в життя Заповідь Христову про християнізацію свого народу (Матвія 28. 19-20). Разом з Христовою Вірою появилися в Україні й православні монастирі, які ревно віддавали всі свої сили і все своє життя на належну християнізацію України.

Монастирі були переповнені горливими Богові слугами, які все життя своє віддавали на службу Новій Вірі, віддавали з силою й завзяттям неофітів. Так і світські провідники народу часто багато робили, щоб ця Нова Віра широко й глибоко охоплювала весь народ. Така праця була і дуже тяжка, і дуже небезпечна, бо неохрещений народ не скрізь охоче кидав свою стару віру. Ось тому в нашій Українській Православній Церкві вже від самого початку її на наших землях появляється рясний Хор Святих, що своїм життям і своєю працею догодили Господеві згідно з Новою Вірою.

Серед цих Святих більшість Святителів, цебто Архiereїв, але чимало є й осіб світських, що так само багато потрудилися для Християнізації України чи інших країв великої й широкої тоді Руси.

Стародавню Патрологію доводять тільки до VII-IX віку, а далі спиняють її, — так ніби далі Отців більше нема, так ніби Наука Церкви навіки спинилася! Ні, — Наука Церкви жива й вічна, а з бігом часу Господь відкривається нам усе більше та глибше, і цьому відкриттю кінця не буде, як нема кінця і Заповіді Божій: “Будьте совершенні, як совершен Отець ваш Небесний!” (Матв. 5. 48). Християнізація світу не покінчилася і ніколи не покінчиться в глибину і в ширину.

Патрологія від середніх віків перейшла на окремі нації, поділилася на Патрології національні, і Отці національних Церков зробили в своїй Церкві безконечно багато! Зробили, і будуть і далі робити, бо християнізація йде вічно в глибину і в ширину.

Наука Патрологія довгий час не мала усталеного змісту, і почала більше розвиватися тільки з XVIII віку. Звичайно кінець Отців Церкви Церкви Православна кладе на 754 рік (Іван Дамаскин), а Церква Католицька на 604 рік (Григорій Великий).

Але з таким традиційним поділом, що дальше, то все більше число учених не погоджується, — Патрологію треба провадити аж до наших часів.

Безумовно, поки існує Церква, то існують і видатні Отці її. А що Церква існуватиме вічно, і адові сили її не переможуть (Матв. 16. 18), то й Патрологія повинна ніколи не перериватися, а обернутися в історію Отців та їхньої християнізаційної праці й науки по всі часи віку.

Ось тому цілком оправдана, і цілком можлива, і конче потрібна і Патрологія Українська. Кожен народ має своїх національних Отців і Учителів, які зробили мало менше від Отців стародавніх. Перші давні Отці багато потрудилися для встановлення Догматів і Канонів Православної Віри, а пізніші національні Отці й учителі безконечно багато потрудилися для християнізації своїх країв. І ця праця їхня, за Христовими наказами (Матвія 28. 19-20 і 5. 48), не буде спинятися аж до настання Царства Божого.

Кожен народ має своїх власних національних Святих, цебто тих Святих, що походять від нього, що працювали в нього, що боліли його нещастями, — народ їх добре знає, він їх шанує, він їх почитає в своїй Церкві, він їх уважає своїми.

Звичайно, всі християни мають і своїх спільних Святих, — це ті Святі, що Церква їх канонізувала ще до першого поділу Єдиної Христової Церкви, цебто до 867-го року, коли Римська Церква відділилася від Єдиної тоді Православної Церкви, і її Святих Східня Церква перестала вважати

своїми. Усі ж Святі, що прославилися до того часу, це спільні Святі всього християнського світу, — ми їх усіх шануємо, ми їх усіх належно почитаємо й святкуємо, їх приймають обидві Церкви.

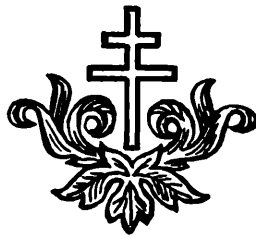
Але поза цим греко-римським початковим Хором Святих кожен народ, кожна нація мають і своїх власних національних Святих. І треба тут підкреслити, що кожна християнська нація в бігу своєї багатовікової історії має свої місцеві потреби й ідеали, в які вповні входять місцеві Божі Слуги, за які їх і канонізовано, цебто причислено до Канону, до Списку Святих. Національні Святі мають свої власні місцеві ознаки, свій власний місцевий характер, свою власну місцеву працю, і всім цим вони сильно й виразно відрізняються від характеру Святих інших націй.

Українська Агіологія, цебто наука про українських Святих та про їхню працю має велике й основне значення в історії української духової культури, бо кожен з Святих ревно й самовіддано реально працював для християнізації народу, цебто для розвою української духової культури.

Друга наука, — українська Патрологія чи Патристика здавна чекає в нас свого глибшого опрацювання. Ми маємо довгі десятки великих українських Отців, що самовідданно все своє життя працювали для добра українського народу, віддавали

йому всі свої сили, і своєю працею високо прославили український народ. На жаль, їхня праця в нашій писаній історії тепер спихається на третій план, тоді як реально свого часу вона була першорядною.

Я давно вже, ще з 1903-го року працюю і над українською Агіологією, і над українською Патрологією, і в довгій своїй праці переконався, що без цих двох наук не буде повною й правдивою ані історія Української Православної Церкви, ані історія України взагалі. Тишу себе надією, що ще зможу видати бодай цей короткий окремий курс української Патрології. По своїх окремих працях я вже присвятив цій науці багато сторінок.

III.

УКРАЇНСЬКІ СВЯТІ.

Усі народи християнського світу високо почитають найперше своїх Святих. Те саме мусимо робити й ми, — почитати всіх християнських Святих, але в першу чергу таки своїх. Бо й Христос заповів Своїм Апостолам, а через них і нам: “Ідіте радніш до овечок загинулих дому Ізраїлевого” (Мт. 10. 6), “Я посланий тільки до овечок загинулих дому Ізраїлевого” (Мт. 15. 24).

Для нас “дім Ізраїлів” — це дім Український! Цією Своєю Заповіддю Ісус Христос поблагословив національну церковну працю всім народам світу.

Ми зовсім не знаємо або надто мало знаємо своїх українських Святих, а головню не знаємо їхньої реальної всежиттєвої праці для свого народу. А праця їхня була завжди велика, завжди плідна, завжди показна. Скажемо, такі наші Святі, як Преподобний Іов Почаївський, Преподобномученик Афанасій Берестейський, Святитель Димитрій Туптало (Митрополит Ростовський), про життя й працю яких я вже випустив свої окрес-

мі твори, - вони все життя працювали для свого українського народу і життя своє поклали за нього! Через це ми обов'язані знати про них як-найбільше, а їхнє життя та працю наслідувати, як зразкове для нас.

Святі - це найвидатніші, найбільші люди свого часу. Свого часу вони сіяли, як найясніші зорі своєї землі! Про них говорила вся країна, ними жила, на них взорувалася вся земля! Це були найвидатніші провідники свого часу, що часто клали своє життя за Україну!... І були вони — раз чи два на століття.

Ми обов'язані знати все життя і всю працю цих наших найбільших людей, що служили Богові самовідданою службою Його народові, що були нашими духовними провідниками й творцями духовної культури.

Наші Святі - це ясні зорі на Небі України. Чи вже ж ми не хочемо і не прагнемо, щоб ці зорі завжди світили на нашому Небі? Щоб ми про них належно знали? Щоб вони були цілком реальні для нас?

Основною лінією праці українських Святих було: Служити народові — то служити Богові, бо всі наші українські Святі самовіддано служили й своєму українському народові, — для підвищення його добробуту, його культури, особливо духовної, його християнізації.

Якраз тепер ми переживаємо такий час, коли на кожному кроці кидаєть-

ся нам у вічі, що ми всі конче потребуємо зразків, як нам належить жити, кого й що треба нам наслідувати. Справді, культурна нація ніколи не забуває, що вона має велику й славу історію, переповнену живими зразками для наслідування. Таких зразків у своєму минулому Україна має повно. І це в першу чергу наші українські Святі та великі Отці нашої Української Церкви.

Воскресімо їх, опишімо їх, даймо їх усім, у тому й нашій молоді для науки, покажімо їх усім! Бо це ж душа України, це її Слава, це її найцінніше добро!

Нагадую тут, що в Православній Церкві прийнято, що кожен вірний при своєму Хрещенні конче одержує й ім'я православного Святого. Той Святий, ім'я котрого ти носиш, він постійний і найбільший твій оборонець перед Господом, він найближчий твій друг і приятель!

Ім'я свого Святого треба знати глибоко й сильно, і треба наслідувати його життя. Чи ми це робимо?

Байдужість до Віри, розкладове безбожжя довго й міцно держалося світогляду нашої інтелігенції, і це ці причини відірвали народ від інтелігенції, це вони викопали між ним глибоку прірву. І це вони доправили до того, що ми й досі не маємо своєї Української Патрології, що ми взагалі не знаємо своїх українських Отців

Церкви та Святих, і що ми пишемо свою історію без них... А це ж наша найбільша Слава!

Такий стан — це наша велика й болюча рана, що сильно б'є нас, бо ми ж не знаємо повної історії українського всевікового духа!... Ми не знаємо своїх найкращих людей!

Життя українських Святих високо цікаве й повчальне: воно міцно зв'язане з життям свого рідного народу, воно нерозірвально з життям рідної землі, воно активне в українській історії, воно високо творче в українській культурі! Воно реальне на нашій землі! А між тим ми його знаємо дуже мало, бо... зводимо їхнє життя тільки до невидимого небесного... Так ніби вони й на землі не були! Так ніби вони зовсім відірвались від нас!

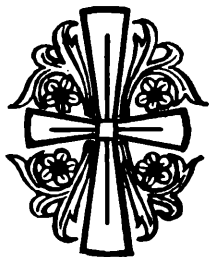
Життя українських Святих так міцно й глибоко пов'язане з Україною, з її віковими потребами та прагненнями, що це життя звичайно зовсім відмінне від життя Святих іншонаціональних, — російських, грецьких, католицьких! Як Україна є окрема повна питоменна нація, так і Хор українських Святих — окреме, живе й питоменно-реальне українське ціле!...

Українські Святі невідірвальні від реального українського життя, — від нашої історії, від наших національних надій та потреб! Вони правдиві й найперші сини своєї рідної матері України!

Відкидати їх з рядів активної укра-

їнської історії -- це псувати нашу історію!

Мало цього, — всі українські Святі живі, і голосно говорять до нас, до всього українського народу. Говорять і навчають, а коли ми їх шануємо, то ми повинні слухати їх і слухатися їхнього навчання!

IV.

ВЕЛИКА ПРАЦЯ УКРАЇНСЬКИХ ОТЦІВ.

Церковне життя — це головню ду-
хове життя, і воно перше на потре-
бу людини. За тисячу літ своєї праці
Українська Православна Церква про-
робила в Україні величезну роботу,
якої й оцінити ми не в силі. Уся ук-
раїнська культура, вся українська на-
ука, вся українська філософія й т. ін.,
— усе це створила Українська Право-
славна Церква. Духа української на-
ції створила сама Українська Пра-
вославна Церква силами своїх Отців
Церкви, силами своїх Святих. У цьо-
му величезне значення української
Патрології з українською Агіологією
разом!

Можемо відкрито твердити, що ук-
раїнську націю, як народ зо своєю
окремою Вірою, окремою Церквою і
власною культурою створила Україн-
ська Православна Церква. І в
цьому її величезна сила, її безмежне
значення, її славна заслуга!

Українська Церква, силами всіх
своїх Отців, великих і малих, славних
і рядових, створила величезну — гли-
боку й широку — духову культуру,
створила православне богословіє, яке

охоплювало все життя. Усі ділянки його вона широко розробила, глибоко вивчила, і в цьому безмежна заслуга й слава українських Отців.

Усе православне Богослов'є Сходу намітили й безконечно багато зробили в ньому — Українські Отці нашої Церкви. Створили для себе і для православного Сходу взагалі.

Патрологія грецька й латинська, силами Отців I-IX віків, поклала віковічні основи Православної Віри, встановила перші основні Догмати й Канони, провела сім Вселенських Соборів. Це найбільший зміст східньої Православної Патрології.

А далі?

А далі розроблення основ Православної Віри перейшло далі на Схід, на Русь, цебто в Україну, до Києва. Київ — сусід Костянтинополя, це другий Сіон, це другий Єрусалим. Тисячу років Київ стояв і стоїть у Православ'ї як Єрусалим Сходу, де вироблялися дальші основи Православної Віри, де вони вияснялися й поглиблювалися.

На жаль, ми зовсім не працюємо для встановлення великої Божої Слави для нашого Києва, як нашого вічного Сіону, як нашого безсмертного Єрусалиму.

А Слава ця прийде свого часу з Хорами Анголів!...

Року 1453-го Костянтинополь упав, а Вселенський Патріярхат опинився в

турецькій неволі. Року 1448-го Москва самовільно відділилася від свого Вселенського Патріархату, бо він часово прийняв був унію з Римом (Флорентійська унія 1439 р.), але надовго ще позоставався при ньому Київ, як його перший помічник.

І Київ став на чолі Православія на Сході: в Україні засяяв ясний і рясний Хор Святих, у Києві розроблена — силами нашої Могилянської Академії — широка й глибока богословська наука. У Києві зродилася нова наука — Українська Патрологія!

І ця Київська богословська наука засяяла на весь православний світ і духово окормила всіх православних слов'ян, росіян у першу чергу.

Наше київське “Ісповідання Віри” 1640-го року, видане славним Митрополитом Петром Могилою, було прийняте всіма Патріярхами, було перекладене на грецьку мову, і його оприйняв увесь православний світ, як свою Догматичну Книгу. І такою вона позостається аж до сьогодні.

Той же славний Отець Української Церкви, Митрополит Петро Могила, спільними силами всіх київських Отців, упорядкував повного Великого Трєбника, Всеукраїнський Духовний Собор у Києві 1640-го року ухвалив його до вжитку, він вийшов друком у Києві 1646-го року, — і став скарбом всеслов'янським, і всі слов'янські Православні Церкви вживають його до сьогодні, — як слава Пра-

вославної Церкви, як слава Києва на вічні віки!

Справа Богослужб і Службників була у православних слов'ян, особливо в росіян, зовсім не впорядкована. І ті ж київські вчені Отці взяли за цю справу, і починаючи з 1629-го року в Києві друкується науково виправлені Службники, що так само прийняті були по всьому православному слов'янському світу, і вживаються скрізь по сьогодні!

Славне “Ізвістіє Учительне” (“Наука про Святу Літургію”) Ієромонаха і Ректора Братської школи в Києві Тарасія Земки ухвалили два Духовні Всеукраїнські Собори,—1629 і 1640-го року, і це “Ізвістіє Учительне”, як місцева Канонічна Книга про Богослужби, поширилася по всьому Православному Світі, і скрізь передруковується аж до сьогодні. Це Київ установив православні місцеві Канони Служби Божої!*

В Україні, в м. Острозі року 1581-го була видана перша на Сході повна друкована Біблія, — і всі православні слов'янські народи вживають її — з малими поправками — аж до сьогодні.

І все це — це віковична слава Української Православної Церкви, це

* Ця “Наука про Св. Літургію” видрукувана в “Віснику” 1961 р. в м. Вінніпегу, і випла окремих виданням.

віковічна слава й основа української Патрології!

Це та віковічна слава, що створила українську націю! Націю повну, культурну, не меншу від інших культурних націй.

Це все праця славних Отців Української Православної Церкви, що принесли найбільшу славу для своєї нації, — для України!

І нам треба конче цю славу відновити, треба її описати й оголосити, треба її продовжити й поширити! Бо Українська Патрологія — це жива наука!

Мало цього, — Київ, як Єрусалим Сходу, як місто Апостола Андрея Первозванного, поніс свою християнізаційну богословську науку по всіх слов'янських землях, і пустив до них десятки й сотні Отців Української Церкви, які проробили там величезну християнізаційну роботу! Робота їх — основа Української Патрології.

Скажемо, освітня церковна праця Отців Української Православної Церкви в Московії-Росії була величезна, — це вони власне створили нову Російську Церкву, це вони поставили її на належну путь!

А скільки працювали Отці Української Церкви в Сибіру, в Болгарії, Сербії, Молдавії й інших місцях!*

* Див. мою працю: "Українська культура", Київ, 1918 р., ст. 59-110.

В Українській Патрології, як науці про працю й богословську науку Отців Української Церкви, буде широкий і славний розділ про велику працю наших Отців по всіх слов'янських землях! Про ту працю, що так високо вславила і Українську Православну Церкву, і всю Україну, як націю!

Українська Патрологія — основа української духовної культури

Добре пам'ятаймо ще й те, що Українська Церква довгі віки була або під чужим тиском, що не давав їй змоги вільно жити й творити, або й під чужою кормигою, яка все пильнувала зв'язати нашу Православну Церкву. Через це ми довгі віки не мали першого голосу в справі Канонізації Святих, і тому десятки великих українських Отців і славних світських працівників Канонізації не сподобилися!...

Взагалі треба ясно сказати, що Хор Українських Святих, особливо Мучеників і Великомучеників, що стоїть перед Престолом нашого Господа, бо Він їх Сам канонізував, — цей Хор наших Святих дуже численний! Бож Господь не чекає нашої людської Канонізації, а благословляє її Сам!

Але прийшов час справедливо й науково розглянути Українську Патрологію і Агіологію.

V.

ІДЕОЛОГІЯ УКРАЇНСЬКОЇ ПРАВОСЛАВНОЇ ЦЕРКВИ.

Українська Православна Патрологія, як і Українська Православна Церква, має свою віковичну власну ідеологію, — ідеологію справді власну й окрему від ідеології інших православних народів. Ідеологію, вироблену довгими віками.

Справа в тому, що кожен народ, як нація, під впливом своєї живої історії з бігом віків виробляє свою власну церковну ідеологію, яка різниться від церковної ідеології інших націй. Кожен народ виробляє свої власні церковні обряди й звичаї назовні, а духово він виробляє свій власний погляд, власне сприйняття Науки Св. Писання, Догматів і Канонів. Сама історія, саме живе реальне життя творять таку свою церковну ідеологію.

У творенні такої церковної ідеології криється й поступ церковного життя та богословської науки.

Українська Православна Церква, а

тим і Українська Патрологія, з бігом віків витворила свою власну церковну ідеологію. Коротенько скажу про неї.

Перша ознака української Патрології й церковної ідеології взагалі, це така: Українська Православна Церква --- це Церква Первозванна. Цебто всі українські Отці Церкви завжди вірували і сьогодні вірують, що Українську Церкву заснував ще Апостол Адрій Первозванний, і тому Українська Церква --- це Церква Апостольська (Див. про це далі в Списку українських Святих під словом Апостол Андрей, ст. 53).

Світ Віри Христової найперше за-сяяв в Україні, --- від Апостола Андрея Первозванного. І Віру Православну князь Київський Володимир запа-лив перше року 988-го в Україні, з Києва починаючи, де й столиця Митрополича була, і вже Київ поніс Віру Православну на північ, у Московію. Тому Українська Церква Мати, а Церква Московська дочка її!*

Друга ознака української Патрології --- це виразна українська наці-ональність наших Отців Українсь-

* Див. про це все докладно мої праці: 1. "Українська Церква Церква Первозванна" Вінніпег, 1949 рік (відбитка з "Слова Істини" ч. 5 (17) за 1949 рік); 2. "Наша Церква -- Первозванна", історична поема Див. Твори т. III ст. 195-204.

кої Церкви, канонізованих і неканонізованих. Вони українці, де б вони не проживали, де б не працювали! Вони пишуть своєю українською формою письма (вдавнину окремі народи мали свою форму письма), вони пишуть своєю українською сучасною літературною мовою, вони виразні патріоти свого українського народу, вони ясно й виразно вихованці своєї національної, головню київської науки, вони виразно ісповідують українську православну церковну ідеологію.

Святитель Димитрій Туптало, хоч і був Митрополитом Ростовським, виразно позоставався сином українського народу аж до свого упокоєння († 28-го жовтня 1709 року).

Митрополит Арсеній Мацієвич (1697-1772) довго пробув на службі Російської Церкви, але ввесь час позоставався виразним українцем і боронив ідеологію Українського Православ'я.*

Митрополит Тобольський Павел Конюскевич († 1770 р.) уперто говорив своєю рідною українською мовою, хоч працював у Сибіру.

І т. д., — довгі десятки Отців нашої Церкви можна б тут назвати, і всі вони все життя своє працювали як українці. Українська Патрологія!

Третє — українська Патрологія має свою власну велику її глибоку

* Див. мою монографію: Митрополит мученик Арсеній Мацієвич. 1964 рік, 280 ст.

церковну ідеологію. Порівняйте ідеологію Православія Митрополита Київського Петра Могили й тодішніх київських Отців з ідеологією Патріярха Московського Якіма (Савелова) і його помічників, — яка величезна між ними різниця! Яка велика різниця в розумінні самого Православія і Христової християнізації. Яка велика різниця в ідеології самих Церков, Української й Російської!

Різниця, бо ж різні це народи!

І взагалі треба ясно підкреслити: ідеологія Російської Церкви (цебто: розуміння Святого Письма, розуміння Догматів, розуміння Канонів) і ідеологія Української Церкви дуже й дуже відмінні, а часом — аж протилежні! Українська церковна ідеологія довгими віками вироблялася окремо, тому вона відмінна від російської.

У цій церковній ідеології перше місце займає чистота Православія. Але в цьому погляді велика різниця між Українською й, скажімо, — Російською Церквою: Російська Церква так часто відносить до чистоти Православія свої власні церковні обряди та звичаї, а не Догмати. І власне на такому розумінні зродилося т. зв. “старовірство”, правильніше — обрядовірство. Через неправильне розуміння обрядів та звичаїв навіки розкололася Російська Церква!...

В Українській Православній Церкві ніщо подібне не поставало, та й по-

стати не могло. Наша Церква усе своє життя славна чистотою Православ'я, але під цим завжди розуміє чистоту православних Догматів і Канонів, а не чистоту обрядів. Це треба глибоко зрозуміти й розрізнити!

І ця різниця поглядів на чистоту Православ'я вже багато віків різнить Православ'я Українське від Православ'я Московського.

Бо не в тому чистота Православ'я, на скільки цалів ми зануримо в воду дитину при Хрещенні, або може ми її тільки поливаємо, а в тому, як саме ми розуміємо Догмата про Хрещення!

І не в тому чистота Православ'я, скільки раз ми зачиняємо й відчиняємо Царські Врата при Службі Божій, а чи може ми їх і зовсім не зачиняємо, а в нашому розумінні й сприйнятті Таїнства Євхаристії, для чого й Св. Літургія правиться.

Четверте, — Українська Православна Церква від давніх віків плекає освіту, — науку й культуру. В Україні завжди так було, що Митрополитами обирали тільки осіб високоосвічених. Людей без вищої освіти в Українській Православній Церкві на Єпископів не обирали, хіба тільки випадково чи насильно (за польських часів).

Через це Українська Православна Церква довгі віки славилася, як Церква високої освіти, глибокої духовної культури.

Як Церква високої освіти, Українська Православна Церква несла освіту й своїм вірним, рано поставила школи й провадила їх.

Через це Українська Православна Церква завжди високо ставила освіту й науку, свою й чужу, і ніколи від неї не відгороджувалася.

Цього не можна сказати про Церкву, скажімо, Російську: і сама вона не плекала освіти, і завжди косо дивилася на кожну освічену особу.

П'ята ознака української Патрології — її виразна демократичність. І наші видатні Отці, і наші українські Святі, дебто стовпи української Патрології, звичайно були демократами, — походили з свого українського народу і все життя служили йому. Вони жили з народом, жили його болями й печалями, а в разі потреби виступали і на війнах плече-о-плече зо своїм народом.

Напр., Преподобний Афанасій Берестейський сміливо й відважно йшов разом зо своїм українським народом, всіма силами боронячи його проти унії, за що поляки, підозріваючи його в зв'язках з Хмельницьким, розстріляли його 5-го вересня р. 1648-го.

А за час Хмельниччини (1647-1657) сотні Православного нашого Духовенства життя своє поклали в обороні свого українського народу й його Православної Віри!*

* Див. мою працю: "Українська Церква за час Хмельниччини", 1956 р.

Демократичним був і увесь устрій Української Православної Церкви, — у ній панувала віковична канонічна виборність Духовенства та соборноправність взагалі. Правильно організовані Собори обирали Митрополита й Єпископів, усі посади в монастирях були виборні. Соборноправність — ідеологія Української Православної Церкви, чого за останні віки від 1721-го року, з часу постанови т. зв. Св. Синоду, не було в Росії: царський Синод заступив Собори!

В Україні довгі віки багато працювали Церковні Братства, а їхній устрій і їхня праця були чисто демократичні, і вони всіма силами піддержували виборність становища в Церкві.

Українська православна ідеологія, оперта на Канонах, проповідує, що кожен Єпископ, не обраний народом на правильному Соборі, не може бути Єпископом.

Шоста ознака, спільна всім українським Святим, це їхня евангельська ідеологія: Служити народові — то служити Богові! Це була високо важлива ідеологія, яка впливала з демократичности й соборноправности Української Церкви і всього нашого життя. Це була ідеологія, яка спасла Україну, як націю, від винародовлення!

А коли б усі Церкви своєчасно були повно прийняли цю найважливішу ідеологію, то життя Церкви й життя світу пішло б іншою дорогою, вся

історія світу пішла б була інакше! І не було б рабства, не було б панщини, не було б кривавого комунізму!...

Була б правдива християнізація світу!*

Сь ома ознака української Патрології — громадськість наших Отців Церкви і наших Святих. Спільножитність стала головною ознакою наших українських монастирів від глибокої давнини, — монахи жили спільно, монастирі проживали головно працею власних рук. І наші монастирі завжди були міцно пов'язані з своїм народом: вони служили йому як Священики, вони одні провадили всі школи, всі больниці, всі шпитали.

Українські монастирі ніколи не відгороджувались високими стінами від світу!

Українські Отці нашої Церкви й українські Святі виходили з гущі свого українського народу, і ніколи не поривали з своїм народом: раділи в його радощах і терпіли в його печалях!

Скажімо, під час Хмельниччини (1647-1657) при гетьмані Хмельницькому на різних військових посадах повно було православних монахів, — вони реально боронили і свою Українську Православну Церкву, і свою Україну!*

* Див. мою працю: "Служити народові — то служити Богові". "Віра й Культура" 1964-1965 роки.

Восьма ознака, — терпимість до інших християнських Вір. Україна велика й широка, своїми західними землями віддавна сусідує з народами католицькими, тому звикла до них і розуміє їх. З давніх давен Українська Православна Церква зовсім толерантна до всіх римо-католиків, до всіх протестантів, і ревно й щиро молиться про правдиве поєднання всіх Християнських Церков.

Але з давнього часу Українська Православна Церква зовсім не визнає жодних уній з Римом, і горливо й всіма можливими силами боронить усіх православних українців проти таких розкладових уній. Українська Православна Церква от уже більше 500 років (від Флорентійської унії 1439-го року) проповідує устами своїх найкращих синів, провідників і Отців Церкви: Український народ Вірою своєю обов'язково мусить бути єдиний, інакше нас поглинуть католики!...

Таке розуміння не є нетолерантність чи нетерпимість до інших Вір, ні, — Українська Православна Церква добре живе зо всіма і повно толерантна до всіх Християнських Вір, цебто до римо-католиків та протестантів, а також до всіх євреїв, магометан, індусів і т. ін.

Але Українська Православна Церква, як горлива любляча мати, береже всіх українців в одній неподільній Православній Вірі, як Вірі історично

Українській. Інакше — вона й український народ будуть безсилі, і тому будуть рабами у своїх сусідів...

На основі всього вище поданого треба виразно сказати, що Церква Українська й Російська — ідеологічно різні Церкви!*

Так, спільного в основній Науці в них багато, бо обидві Православні, бо Російська Церква — дочка й учениця Православної Української Церкви. Це так!

Але ідеологічні церковні різниці між цими двома Церквами такі великі, і їх так багато, що ми маємо право звати нашу Церкву не загально "Православна Церква", а Українська Православна Церква! "Українська" своєю окремою історією та своєю Церковною ідеологією.

* В Курсі Української Патрології буде подана моя широка праця: "Ідеологія Української Православної Церкви". Перше видання її вийшло в м. Холмі 1944 р., 1-96 сторінок.

VI.

УКРАЇНСЬКА ПАТРОЛОГІЯ.

Українська православна церковна ідеологія складалася довгими віками, на основі тих її ознак, які ми вище подали. Ці ознаки були історичні, реальні й живі, увійшли в плоть і кров нашу, і створили нам окрему Українську Православну Церкву, яка ідеологічно така далека від Церкви, скажімо, Російської!

Тому й українська Патрологія, — самостійна, окрема, власна, неповторна в Патрології інших православних народів!

Кожен український Святий до своєї канонізації жив на землі, був звичайною людиною, і багато працював і для всіх нас, звичайних людей.

Святі — це великі наші українські працівники і наші українські патріоти, які багато й самовіддано свого часу попрацювали для свого народу, і заслужилися на всенародню пошану.

Знати своїх Святих ближче — це обов'язок кожної культурної людини, бо Святі — це наші культурні діячі, це творці нашої української культури, особливо культури духовної.

Українські Святі — це найвидатніші наші люди, які прославилися не тільки в людей, але і в нашого Господа.

Глибоко знати всіх цих найбільших працівників для українського народу — це обов'язок усіх нас! Служачи народові, вони тим самим служили і Богові!

Українські Святі — це були люди, що вславилися своїм чеснотним життям, таким життям, що треба б конче його наслідувати, коли ми дбаємо про християнізацію свого народу, та і всього світу.

Це ж обов'язок провідників народу показати ті зразки, яким треба б було наслідувати! А це дало б безкопечно багато для розвою нашої духової української культури.

Російська Церква зробила нам велику кривду: усіх наших українських Святих забрала до свого Хору Святих, нам нікого не позоставила, і всіх їх вважає Святими російськими... Це велика й тяжка кричуща кривда і дошкульна невідповідність для Української Церкви! Це духовий і церковний імперіялізм та колоніялізм!

І Українська Православна Церква цього забути не може, як не може забути й того, що вона Мати Церкви Російської. Російська Православна Церква безумовно не належно християнізувала своїх вірних, не пустила Християнства глибоко в народ, наслідком чого сталося таке легке від-

ступлення десятків мільйонів народу від Віри батьків, і перехід їх на комунізм.

Мало цього, от уже майже 300 літ, як Російська Церква року 1685-1686-го неканонічно, при допомозі урядового насилля, заволоділа Українською Церквою, і всіма силами накидає їй свою волю і свою долю... І весь час обманом забирається наше вікове київське добро і зветься своїм, російським... І це "позичення" робиться публічно, цебто — імперіялістичними та колоніялістичними методами.

Ось свіжий приклад.

Києво-Печерська Лавра за час Митрополита Петра Могили багато пильнувала, щоб високо поставити почитання своїх українських Святих. "Року 1643-го до Києва приїхав з Молдавії Сіриг, Ієромонах і Протосингел Костянтинопольської Великої Церкви".* Він, видно, був поет, і добре розумівся на писанні церковних Канонів.

Його просили написати Канона до всіх Преподобних Печерських, і він написав, і його праця була видрукувана під таким заголовком: "Правило Молебное ко Преподобным Отцем нашим Печерским и всѣм Святим, в Малой Росіи просіявшим. Пѣваемое когда и где кто изволить".

* Митрополить Евгений Болховитиновъ: Описаніе Киевопечерской Лавры, вид. третє, Київ, 1847 р. ст. 114 (вид. перше 1826 р.).

Це “Правило Молебное” з того часу стало друкуватися по Акафистниках** і інших церковних книжках.

Митрополит Київський Євгеній Болховитинов у своїй праці про Києво-Печерську Лавру подає: “Це Правило Молебное друкується вже виправлене, а переклад з оригіналу зберігається в Московській Синодальній Бібліотеці”***.

Отже, за Митрополита Петра Могили в Києві року 1643-го склали Молебня, багато раз його друкували і співали його, — “когда і где кто ізголить”. Молебень звався Молебном “Преподобним Отцям нашим Печерським і всім Святим, в Малой Росії просіявшим”.

Ясно, — це праця київська, українська, а Преподобні Отці зуться Отцями Малої Росії, цебто України.

А ось на еміграції на початку 1950-х років, Синод Російської Церкви постановив, щоб у другу неділю по П'ятдесятниці святкували “пам'ять всіх Святих, в Земле Російстей просіявших”... Це було повторення постанови Всеросійського Собору 1918-го року.

І встановлено на Утрени таке Вели-

** Ось у мене “Акафисты с прочими спасительными мольбами” 1693 р., і тут на листах 213-224 уміщено це Правило.

*** Там само, ст. 114.

чання: “Величаємо вас, Святії всі, в Земле Російстей просіявшії”...

Отже, наш український Молебень на наших очах забирається в нас: “в Малой Росії просіявшії” Святі перероблюється на “в земле Російстей просіявшії”, і українське публічно преподноситься своїм вірним, як своє власне, російське...

І скрізь друкується нова велика Ікона, а під нею підпис: “Икона всѣх Святых, в землѣ Російской просіявшихъ”. І Києво-Печерські Святі та інші Святі української землі займають на цій Іконі три частині всіх Святих...

Занадто легко оголюють Українську Церкву від її споконвічних Святих, а ми своє віковічне духове надбання віддаємо росіянам, і не боронимо, як своє...

Українська Патрологія має величезне значення для всіх нас, — бо в ній же приклад, як на світі треба жити і як треба працювати на нашій землі, щоб горіти, як полум'я, щоб сяяти, як зорі, і щоб догодити Господеві! І поки ми не маємо Української Патрології, ми не маємо найвидатніших прикладів, яких треба наслідувати в нашому земному житті, щоб життя це було належнощасливе.

І поки ми не маємо повної української Патрології, ми не маємо правдивої історії української духової культури!

А наш же великий український працівник, Митрополит Димитрій

Туптало, 20 літ (1684-1705) свого життя присвятив на те, щоб дати українському народові свої славні й незабутні “Четы Мінеї” (Життя Святих)! І він же року 1752-го причислений Церквою до Хору (Лику) Святих! Пам’ять його святкуємо 28-го жовтня.

У нас давно закорінився неправдивий погляд на Святих: це ніби тільки Небожителі, які знали тільки абстрактне Небо!... Це зовсім мильний погляд!

Усі наші Святі стали Святими тільки по своїм упокоєнні, а до того жили реально на нашій землі як люди, жили і все життя для нас працювали. А працювали для людей і для Бога так багато, що Церква оголосила їх Святими (канонізувала)!

А Церква канонізує тільки за великі діла, тільки за прикладне чеснотне життя, тільки за всежиттєву чеснотну працю!

Коли вийде колись друком повна Українська Патрологія (з Агіологією), то український культурний світ сильно здивується, бо побачить повну й правдиву реальну історію України, історію її життя та великих діянь, особливо в ділянці духової культури... І поки ми не маємо повної Україн. Патрології, ми не маємо історії розвою, особливо духового нашого народу! Ми не маємо зразків найбільших наших людей для повного й всежиттєвого наслідування їх!

VII.

ПОЧАТКОВЕ РОЗРОБЛЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ПАТРОЛОГІЇ.

І давно вже, ще з 1903-го року, я працюю над питаннями української Патрології-Патристики та української Агіології. За молоді роки я написав 13 праць про нашого славного Отця Архимандрита, найбільшого богослова й письменника XVII ст. Іоанікія Галятовського († 1688).*

У своїй праці "Українська Церква за час Руїни" я подав не мало матеріалу до української Патрології та Агіології, напр., тут дано: Церковні й культурні осередки України (Печерський монастир у Києві, Київська Могилянська Колегія ст. 174-191), Свята Софія Київська 232-255, Українські монастирі 256-300, Культурно-освітні церковні діячі й письменники 306-340: Іоанікій Галятовський, Антоній Радивилівський, Феодосій Софонович, Варлаам Ясинський, Феодосій Углицький, Іван Максимович та ін.

* Перелік цих праць див. у моїй праці "Українська Церква за час Руїни" 1956 року ст. 317-318.

Тут же я подав: Святий Преподобномученик Афанасій Берестейський 342-387, Преподобний Іов Почаївський 395-397, Мученик Павел 397, Святий Афанасій Лубенський Сидячий 397-401, Священномученик Парфеній 401, Преподобномученик Макарій Овруцько-Канівський 395-397 і ін.

Крім цього, я випустив окремі монографії з української Агіології: Преподобний Іов Почаївський 1957 р. (54 стор.), Блискуча Зоря в українській духовій культурі: Преподобна Анна Всеволодівна (1055-1113) 1960 р. (на 46 ст.), і Святий Димитрій Туптало 1960 р. (220 ст.).

Вийшла року 1964-го моя нова монографія: Митрополит-Мученик Арсеній Мацієвич (1696-1772), 280 ст.

За Божою допомогою вже вийшла з друку моя монографія: Фортеця Православія на Волині — Св. Почаївська Лавра, 1961 рік, на 392 ст.

Уже цим усім я підготував хоч початкову дорогу до вивчення української Патрології та української Агіології.

Українські Святі мусять увійти і в нашу історію, і в нашу літературу, і в історію нашої духової культури. Мусять увійти і зайняти в них своє, їм належне високе місце.

Те, що подаю в цій своїй праці, це тільки початковий матеріал, тільки програма будучої моєї праці, і праці наступного покоління.

VIII.

ТВОРИМО УКРАЇНСЬКУ ПАТРОЛОГІЮ!

Української Патрології, як окремої самостійної богословської науки, досі не існувало. Я починаю її перший, і кличу все Духовенство Української Православної Церкви спільними дослідчими силами розробляти цю науку. Я глибоко вірю, що наступне покоління українських богословів належно поширить і поглибить цю високо важливу науку.

Досі те, що належить до української Патрології, розтягали по інших науках, — до української літератури в більшості, та частинно до української історії. Але це невідповідне!

Настав уже час, коли ми, українські православні богослови, можемо й повинні розпочати нову науку, — Українську Патрологію.

Ця моя праця — “Українська Патрологія” ділиться на п’ять частин. А саме:

Частина I: Вступ (Інтродукція) в Українську Патрологію.

Тут розповідається головню про ідеологію Української Церкви.

Частина II: Хор Українських Святих.

Частина III: Місяцеслов Українських Святих.

Частина IV: Канонізація Святих в Українській Церкві.

Частина V: Церковна й культурна праця Українських Святих.

Частини I-II-III-IV виходять у світ цього 1965-го року, а частина V вийде пізніше.

ЧАСТИНА ДРУГА:

ХОР УКРАЇНСЬКИХ СВЯТИХ

ВСТУП.

Подаю тепер в азбучному порядку ві Списка Святих українського походження. Усіх давніх монахів Києво-Печерської Лаври вношу до цього Списку, хоч часом дехто з них міг прийти сюди з інших "руських" земель, особливо білоруських.

Багато з освічених ченців Києво-Печерського монастиря розходилися по широкій Русі на різні церковні посади, скрізь несучи православну культуру Києва. Вони нерідко зветься смоленськими, ростовськими, іркутськими й т. іншими, але скрізь вони були українцями з народження та з свого виховання, — і поступовання.

Зібрати імена українських Святих було дуже трудно, бо вони часто в наших джерелах зодягнені в чужу одягу. І тільки першоджерела виявляли їх походження.

Календаря подаю за старим стилем, але цифра поруч у дужках подає дату стилю нового.

День святкування пам'яті, --- це звичайно і день упокоєння Святого. Друге святкування --- це день перенесен-

ня Мощів на інше місце, або день відкриття їх нетлінними.

Печери Ближчі — це Антонієві († 1073 р.), а Печері Дальші — Феодосієві († 1074 р.).

Канонізовані (офіційно признані Церквою) Святі зуться різно: Святий — хто провадив боговгодне чеснотне життя. Преподобний — коли це був монах. Мученик — хто життя поклав за Православну Віру. Ісповідник — хто страждав за Православну Віру. Преподобно мученик — мученик монах. Священно мученик — мученик Єпископ (або Іерей). Блаженний — ті Святі, що догодили Богові таємно, у світі, або ті, діла яких позосталися таємні, але про них свідчили інші. Святитель — Святий Єпископського сану.

Крім цього, Святим даються назви того діла, яким вони догодили Богові. Напр.: Затворник — хто спасався в затворі, цебто замуrowаний чи замкнений у своїй кімнатці. Постник — хто багато постив. Стоvпник — хто жив на високому стовпі. Безмовник — хто зрікався від розмов. Юродивий — хто Христа ради вдавав із себе неповноумного. Молитвеник — хто завжди багато молився. Схимонах — хто прийняв повну схиму, цебто найвищий монаший стан.

Даються також і назви тих Дарів, якими Бог щедро нагородив Своїх

Обранців: Чудотворець — хто чуда творив за життя чи по смерті. Прозорливець — хто передбачував будуче. Зцілитель — хто uzдоровляв недужих.

Чи наш Список українських Святих повний? Напевно ні. Справа в тому, що ще з найдавнішого часу багато духовних осіб, що були віддані справі християнізації Сходу, охоче йшли на північ, де ця християнізація була мала й слабка, і там і позоставалися на праці аж до свого упокоєння. Частина їх була і канонізована. Звичайно виділити цих українських Отців трудно, бо бракує джерельного матеріалу. І взагалі про таких ми знаємо мало що.*

Українські князі до 1240-го року володіли всією Руссю, південною і північною. Часто бувало, що члени тієї самої української княжої родини один був князем на півдні, в Україні, а другий був князем на півночі, в будучій Московії. Виникає важливе питання, — куди відносити Святих українців, князів північно-руських земель? Я відношу їх до Святих українців, по 1300-ий рік, наприклад, князя Олександра Невського († 1263-го року) і ін. Зовсім не бачу причини цих українських князів вилучати з Хору Українських Святих.

* Академік Є. Голубинський у своїй праці “Канонізація Святыхъ” для українських Святих відвів окремий розділ, якого назвав: “Київські Святі” ст. 202-222.

При складанні Місяцесловів (календарів) Української Православної Церкви до них треба вносити всіх цих Святих, нікого не опускаючи. На денних Відпустах треба конче поминати і своїх українських Святих, які припадають на той день.

Мій Список українських Святих подає понад 170 осіб, -- великий Хор заступників наших перед Господом за Україну й її Українську Православну Церкву. Це міцна й найперша основа автокефальности Української Церкви.

Тепер подаю Списка всіх українських Святих за азбучним порядком їхніх імен. Про кожного Святого подаю короткі, але найголовніші відомості.

Головна пам'ять Святого -- це день його упокоєння (смерті) на землі, який вважається днем його небесного народження. Коли при опису Життя Святого не подано дня його пам'яті, але поданий день упокоєння, то він і день пам'яті. У багатьох Святих святкується і день відкриття або перенесення на інше місце їхніх Мощей.

I.

СПИСОК УКРАЇНСЬКИХ СВЯТИХ.

A.

* Апостол Андрей Первозванний, Основоположник Української Церкви. Брат Апостола Петра, родом з Витсаїди Галилейської. Він перший став учнем Ісуса Христа (Ів. 1. 35-42), тому й зветься Первозванним.

По Вознесенні Ісуса Христа на Небо Апостол Андрей багато подорожував по різних краях, у тому і по Скифії. Нарешті, десь року 70-го прибув у м. Патри в Ахайї, і тут сильно проповідував Христа, і багато мешканців, у тому й жінка губернатора Ахайї, охрестилися. Тоді губернатор Агеат арештував Апостола Андрея і засудив його на розп'яття. 28-го листопада Апостола Андрея розп'яли на хресті форми букви Х ("Андріївський Хрест"), а 30-го листопада Мученик віддав Богові духа свого.

Коли Апостол Андрей подорожував у Скифію, то є передання, що він побував і на землях України і проповідував на Київських Горах.

Найстаріший список нашого Літопису, т. зв. Лаврентіїв з XI віку, по-

дає таке: “Дніпро тече джерелом до Понтійського Моря, що зветься Руським. Кажуть, що цим морем навчав був Святий Андрей, брат Петрів. Коли Андрей навчав у Синопі, він прибув до Корсуня, і тут довідався, що недалеко від міста знаходиться гирло Дніпрове. Захотів він піти до Риму (кружною дорогою), а тому прибув до Дніпрового гирла, а звідти пішов уверх Дніпром. Трапилося, що Андрей прибув до одного місця, і спинився тут переночувати під Горами на березі. А вранці він устав та й каже до своїх учнів: “Чи бачите Гори он ті? На Горах тих засяє Благодать Божа. Тут постане місто велике, і Бог побудує багато Церков!”

І зійшов Андрей на ті Гори, поблагословив їх, поставив Хреста, і помолившись Богу, зійшов з тієї Гори. І тут пізніше постав Київ”.

І ось це літописне оповідання з XI віку здавна увійшло в ідеологію Української Церкви, і здавна його прийняла вся Українська Церква за свою ідеологічну основу. На тому місці, де Апостол Андрей поставив Хреста на Київських Горах, побудований був Андріївський Собор.

Року 1621-го Митрополит Іов Борецький скликав Всеукраїнського Церковного Собора, який постановив: **“Святий Апостол Андрей — це перший Архієпископ Костянтинопольський, Патріярх Вселенський і Апостол Український. На Київських**

**Горах стояли ноги його, і очі його
Україну бачили, а уста благословля-
ли, і насіння Віри він у нас насадив!
Воїстину Україна нічим не менша від
інших східніх народів, бо і в ній про-
повідував Апостол!”***

На цьому Соборі 1621-го року було все українське Духовенство і вся вища українська інтелігенція з Гетьманом Петром Сагайдачним на чолі. Собор одноголосно прийняв постанову, що Українська Церква — Церква Апостола Андрея, Церква Первозванна.

Це головна ідея Української Церкви, що вона — Церква Апостольська. А коли Апостольська, то має право на Патріярхію, на повну автокефалію (незалежність), і що вона для Церкви Московської Мати, а не сестра.

* Апостол із 70-ти Стахій. Його вітає Апостол Павло в Посланні до Римлян 16. 9: “Вітайте мого улюбленого Стахія”. Здається, він був учнем чи товаришем Апостола Андрея Первозванного, і брав участь у його подорожах. Апостол Андрей рукоположив Стахія в першого Єпископа Візантії. За переданням, Апостол Андрей був першим Патріярхом Візантійським, а Стахій другим. Коли Українська Церква приймає Апостола Андрея своїм Основоположником, то приймає до своїх Святих і його учня.

* Див. “Памятники Временной Комиссии”, том I ст. 264-265. Київ, 1845 рік.

Пам'ять святкується 4 січня (Собор усіх 70 (72) Апостолів) і 31 жовтня.

1. Преподобний Авра́мій, Затворник Києво-Печерський. Мощі спочивають у Ближчих Печерах. Пам'ять святкується 29 жовтня.

2. Преподобний Авра́мій Трудолюбивий, Ігумен Києво-Печерський. Жив у XIV віці. Мощі спочивають у Ближчих Печерах. Пам'ять святкується 21-го серпня.

3. Преподобний Агапі́т, Беззаплатний лікар Києво-Печерський. Народився в Києві, упокоївся біля 1095-го року. Мощі спочивають у Ближчих Печерах. Пам'ять святкується 1(14)-го червня.

4. Преподобний Агафо́н, Чудотворець Києво-Печерський. У Дальніх (Дальших) Печерах. Пам'ять святкується 20-го лютого.

5. Преподобний Акі́ла, Диякон Києво-Печерський. Мощі спочивають у Дальших Печерах. Пам'ять святкується 4(17)-го січня і 28-го серпня.

6. Преподобний Чудотворець Алі́пій, Ієромонах іконописець Києво-Печерський. Упокоївся 17-го серпня 1114-го року. Мощі спочивають у Ближчих Печерах. Преп. Аліпій — перший український славний Іконописець.

7. Святий Амфило́хій, Єпископ Володимиро-Волинський. Був Єпископом з 27.VIII.1105 по 1122-ий рік.

Перед смертю вернувся в свій Києво-Печерський монастир. Упокоївся 1122-го року в печері. Мощі спочивають у Дальших Печерах. Пам'ять святкується 10(23)-го жовтня і 28-го серпня (загально з іншими волинськими Святими, див. ст. 97-98).

8. Преподобномученик Анастасій, Диякон Києво-Печерський. Жив наприкінці XII віку. Мощі в Ближчих Печерах. Пам'ять святкується 22-го січня.

9. Преподобний Анатолій, Затворник Києво-Печерський. Жив у XII ст. Мощі спочивають у Дальших Печерах. Пам'ять святкується 3(16)-го липня.

10. Преподобний Анастасій, чернець Києво-Печерський. Жив у Ближчих Печерах. Пам'ять святкується 31-го жовтня.

12. Святий Великий Князь Мученик Андрей Боголюбський. Убитий вночі з 29-го на 30 червня 1174-го року. Народився 1110-го року, онук великого князя Київського Володимира Мономаха. Із м. Вищгорода вивіз до м. Володимира на Клязьмі Чудотворну Ікону Божої Матері. Побудував року 1158-1161 у Володимирі на Клязьмі величний Успенський Собор, "якого не було на Русі", в якому й похований. Мощі відкриті нетлінними 15-го жовтня 1402-го року. Святкування ще раз підтверджено року 1702-го. Пам'ять святкується 30-го червня.

13. Блаженна Велика Княгиня Київська Анна — Ірина. Упокоїлась 10. II. 1050-го року в Новгороді, прийнявши схиму з іменем Анна. Жінка великого князя Ярослава Мудрого, донька шведського короля Олафа Індигерда. Перенесення Мощів було 1653-го року. Пам'ять святкується 10(23)-го лютого. Див. Св. Володимер.

14. Преподобна Велика Княжна Київська Анна. Це Анна-Янка, донька великого князя Київського Всеволода I Ярославича та царівни візантійської Анни Мономах. Народилася р. 1055-го. Року 1086-го княжна Янка постриглась у черниці і стала настоятелькою Андріївського монастиря в Києві. Упокоїлась 3 листопада 1113-го року. Травня 18-го її Мощі знайдені нетлінними. Заклала першу жіночу школу в Києві, року 1086-го.

Про неї див. Іларіон: Блискуча зоря в українській духовій культурі: Преподобна Анна Всеволодівна (1055 — 3. XI. 1113). Вінніпег, 1960 р., ст. 1-46.

● Преподобна Анна, див. Володимир Ярославович, ст. 62.

15. Преподобний Антоній, Ігумен Києво-Печерський. Народився року 983-го в м. Любечі на Чернігівщині. Юнаком пішов на Афон і там постригся в ченці. Звідти вернувся в Україну, і десь року 1013-го оселився над Дніпром біля Києва. Упокоївся 7-го травня 1073-го року. Канонізова-

ний десь у XII-XIII віці. Пам'ять 10(23)-го липня.

16. 17. 18. Мученики Віленські Антоній, Іван і Євстафій, литовці (звалися: Кумець, Нежило і Круглець), придворні литовського князя язичника Олгерда. Вони зреклися від поганства і прийняли Православ'є, за що кн. Олгерд тяжко мордував їх і повісив: Антонія — 14 січня, Івана 23 квітня, а Євстафія — 13 грудня 1347-го року. На місці їх Похорону у м. Вільні побудований був монастир, трохи пізніше — це Троїцький Віленський монастир. Року 1615-го Мощі перенесені в Віленський Св. Духівський монастир, рятуючи їх перед захопленням уніятами. Загальне святкування встановлене 1549 р, на 14 квітня. Вільна належала до Київської Митрополії, яка вся святкувала пам'ять цих литовських мучеників.

19. Преподобний Арéфа, Затворник Києво-Печерський. Упокоївся 1190-го року. Мощі спочивають у Близьких Печерах. Пам'ять святкується 24-го жовтня.

20. Преподобний Арсе́ній Трудолюбивий, чернець Києво-Печерський. Мощі спочивають у Дальших Печерах. Пам'ять святкується 8-го травня.

21. Преподобномученик Афана́сій, Ігумен Берестейський. Прізвище — Филипóвич. Закатований поляками за прокляття унії та агітацію проти неї 5-го вересня 1648-го року. Пам'ять святкується 5-го вересня —

упокоєння, і 20-го липня - відкриття Мощів. Року 1816-го Мощі трохи згоріли.

Див. М. Іларіон: Українська Церква за час Руїни (1657-1687). Вінніпег, 1956 рік, ст. 342-386.

22. Святий Афанасій Лубенський Сидячий. Двічі був Патріархом Костянтинопольським під ім'ям Афанасій III (рік 1634 і 1652). Звався Афанасій Пателар чи Пателарій. Року 1654-го був у Москві за милостинею, вертався додому через Україну, заїхав до Мгарського монастиря біля Лубен на Полтавщині, і тут 5-го квітня 1654-го року упокоївся в Бозі. Похований у цьому ж монастирі за грецьким архиєрейським звичаєм — сидячим. Мощі нетлінні так і позо-сталися в Україні. Пам'ять святкуєть-ся 5(18)квітня.

Про нього див. М. Іларіон: Українська Церква за час Руїни. Вінніпег, 1956 рік, ст. 397-400.

Б.

23. 24. Святі Мученики українські князі Боріс і Гліб, у Св. Хрещенні Роман і Давід. Сини Св. князя Володімира, яких убив їх брат Святоп'як, за що й названий Окаянним (Проклятим). Св. Боріса убили 24-го липня 1015-го року на річці Альті біля Переяславля на Полтавщині, а Св. Гліба 5-го вересня 1015-го року біля Смоленська. Мощі Св. Боріса були

поховані в Вішгороді біля Києва, а Мощі Св. Гліба були відкриті 1020-го року, і також перенесені в Вішгород. Канонізовані обоє 24-го липня 1021-го року. Мощі спочатку спочивали в дерев'яній Церкві Св. Василя в Вішгороді біля Києва, і від них почали чинитися чуда. Великий князь Із'яслав Ярославович побудував нову Церкву, і Мощі були перенесені до неї 2-го травня 1072-го року. А великий князь Володимир Мономах поставив муровану Церкву, куди й були перенесені Мощі Святих Бориса й Гліба 2-го травня 1115-го року. Пам'ять святкується 24-го липня — упокоєння і 2-го травня — перенесення Мощів. Під час нападу монголів 1240 року Мощі Бориса й Гліба були захопані, — і досі не знайдені.

В.

25. Преподобний Варлаам, Ігумен Києво-Печерський, якому своє ігуменство передав Антоній. Син боярина Івана Вишатича. Постригся в ченці в Києво-Печерському монастирі. Упокоївся 19-го листопада 1065 року. Мощі спочивають у Ближчих Печерах.

26. 27. Преподобномученики Василь і Федір, ченці Києво-Печерські. Обоє їх замучив князь Мстислав Святополкович, вимагаючи скарбів, 11-го серпня 1098-го року. Мощі спочивають у Ближчих Печерах.

28. Преподобний Веніямін, чер-

нець Києво-Печерський. З купців. Мо-
щі спочивають у Дальніх Печерах.
Пам'ять святкується 13(26)-го жовтня.

29. Святий князь Володїмир і
мати його велика княгиня Блаженна
Анна. Володимир — старший син
Ярослава Мудрого. Був князем Нов-
городським з 1034-го року. Упокоїв-
ся 4-го жовтня 1052-го року. Року
1439-го Архиепископ Новгородський
Євфимій поблагословив святкувати
пам'ять кн. Володимира на 4 жовтня.
Інокія Анна — дочка шведського
короля Олафа, дружина великого
князя Ярослава Мудрого. Мощі спо-
чивають у Софіївськїм Соборї в Нов-
городі. Див. Блаженна Анна.

30. Святий Рівноапостольний Вели-
кий Князь Київський Володїмир.
У Св. Хрещенні — Василій. Син князя
Святослава, онук Св. княгині Ольги.
Князем був у Києві з 980 по 1015 рік.
Охрестився сам, і охрестив Україну з
988-го року в Православну Віру. Упо-
коївся 15(28)-го липня 1015-го року
і похований в Десятинному Храмї в
Києві. Канонізований по 1240 році,
уперше згадується Святим року 1263,
Мощі його знайдені 1635-го року за
Митрополита Петра Могили, і тоді
Митрополит віддав голову в Києво-
Печерський монастир, ручну кістку в
Св. Софію Київську, а щелеп у Мос-
ковський Успенський Собор.

Див. † Митрополит Іларіон: Пізня кано-
нізація князя Володимира й княгині Ольги.
“Наша Культура” 1952 р. ч. 6.

31. Св. князь Всéволод, у Хрéщенні Гавриїл, Чудотворець Псковський. Упокоївся 11-го лютого 1138-го року. Канонізований 1549-го року. Син Мстислава Володимировича, онук кн. Володимира Великого. Мощі знайдені 27.XI(10.XII) 1192 р. Тепер Мощі “під спудом”, --- невідомо, де заховані.

32. Блаженний Мученик Ігор Олéгович, Великий Князь Чернігівський і Київський. У схимі Гавриїл. Убитий 19-го вересня 1147-го року. Через три роки, 5-го червня 1150-го року Мощі прославлені чудами, і були перенесені з Києва в Чернігів у Преображенський Собор. Пам'ять святкується 5(18)-го червня.

33. Святий Мученик — младенець (дитина) Гавриїл Слуцький. Народився 1684-го року в с. Звірки на Городенщині. Року 1690-го квітня 20-го його замордували жиди в Білім Стоці. Похований в м. Заблудові Білостоцького повіту. Мощі відкриті 1720-го року, а року 1775-го вони перенесені в Слуцький монастир. Пам'ять святкується 20-го квітня — упокоєння, а 9-го травня — перенесення Мощів.

34. Преподобний Ігумен Герасім Київський. Упокоївся 1178-го року. Народився в Києві. Працював у Глинецькому чи Гнилецькому монастирі (16 верст від Києва), тут був і пострижений в монашество й став Ієро-

монахом. Року 1157-го відійшов у пустинь, і біля Вологди при Кайсаровській річці заклав найдавнішого на півночі Троїцького Кайсарівського монастиря. Канонізований по 1691-му році. Пам'ять святкується 4(17)-го березня. У російських Святцях зветься Вологодський.

35. Св. Г е р м а н, Єпископ Новгородський. Постриженик Києво-Печерський. Упокоївся 10-го лютого 1095-го року. Заснував Спаський монастир на Берестові біля Києво-Печерської Лаври.

36. Преподобний Г е р о н т і й, Канона́рх Києво-Печерський. Юнак. Спочиває у Дальших Печерах. Пам'ять святкується 1(14)-го квітня.

37. Св. Мученик князь Г л і б, у Хрещенні Давід. Син Св. великого князя Володимира Київського. Зарізаний 5-го вересня 1015-го року на приказ брата Святополка Окаянного. Канонізований 24-го липня 1021-го року. Пам'ять святкується 5-го вересня і 24-го липня. Див. Св. Бори́с, ст. 60.

38. Преподобний Г р и г о́ р і й, Чудотворець Києво-Печерський. Книголюб. Упокоївся 1094-го року. Сучасник Преподобних Антонія й Феодосія. Мощі в Дальших Печерах. Пам'ять святкується 8(21)-го січня та 8(21)-го серпня. Князь Ростислав Всеволодович утопив Чудотворця в Дніпрі.

39. Преподобний Г р и г о́ р і й, Іко-

нописець Києво-Печерський. Упокоївся 1105-го року. Мощі спочивають у Ближчих Печерах. Пам'ять святкується 8(21)-го серпня.

40. Преподобний Григóрій, Чудотворець Києво-Печерський. Жив і упокоївся в XIV віці. Мощі спочивають у Дальших Печерах. Пам'ять святкується 8(21)-го серпня і 8-го січня.

Д.

41. Преподобний Даміян, Зцілитель Києво-Печерський. Упокоївся року 1070-го. Мощі спочивають у Ближчих Печерах. Пам'ять святкується 5(18)-го жовтня.

42. Преподобний Димітрій, Чудотворець Прилуцький. Упокоївся 11-го лютого 1392-го року. Народився на початку XIV віку в Переяславі Заліськім. Канонізований наприкінці XV віку.

43. Святий Димітрій, Митрополит Ростовський, Чудотворець. Народився року 1651-го в містечку Мака́рові на Київщині, звався Данило Тупталенко. Митрополитом став з 1702-го року. Написав "Читані Мінеї", які складав 20 літ (1684-1705). Упокоївся 28-го жовтня 1709-го року. Мощі відкриті 21-го квітня 1752-го року. При направі підлоги Спаського Храму в Ростові Мощі Святителя Димитрія Туптала були відкриті нетлінними 21-го вересня 1752-го року. Пам'ять свят-

кується 28-го жовтня — упокоєння, і 21-го вересня відкриття Мощів.

Про нього див. † М. Іларіон: Святий Дмитрій Гуптало, його життя й праця. Вінніпег, 1960 р., ст. 1-224.

44. Святий Діонісій, Архиепископ Сүздальський. Упокоївся 15-го жовтня 1385-го року. Постриженник Києво-Печерський, заснував Нижгородський Печерський монастир. Єпископом став 1371-го року. Упокоївся в Києві. Мощі спочивають у Ближчих Печерах. Пам'ять святкується 26-го червня і 15-го жовтня.

45. Преподобний Діонісій, Ієромонах Києво-Печерський. Жив у XV віці, звався Щєпа. Мощі в Дальших Печерах. Пам'ять святкується 3-го жовтня.

Року 1463-го на Великдень Ієромонах Діонісій, кадячи в Антонівській (Ближчій) Печері, привітав: “Святі Отці і Браття: Христос Воскрес!” І громом почув від Святих відповідь: “Воістину Воскрес!”...

Е. Є.

46. Преподобний Елладій, Затворник Києво-Печерський. Мощі спочивають у Ближчих Печерах. Пам'ять святкується 4(17)-го жовтня.

47. Преподобний Еразм, чернець Києво-Печерський. Упокоївся біля 1160-го року. Йому появилась Божя Мати. Похований у Ближчих Печерах. Пам'ять святкується 24-го лютого.

47а. Святий Євстафій, у світі був мистцем золотарем. Згадується в Каноні (Мелетія Сиріга). Жив на початку XIII віку. Пам'ять загальна святкується 21-го вересня. Похований у Ближчих Печерах.

48. Преподобний Мученик Євстратій, Постник і Мученик Києво-Печерський. Монахом став у цьому монастирі. Коли на Печерський монастир напали дикі півовці, то вони захопили в полон і Євстратія, і він був проданий жидові в Херсонес. Жид вимагав від Євстратія зректися Христа, а вкінці розп'яв його року 1096-го першого дня Великодня. Тіло Мученика було кинене в море, а звідти його доставили в Київ, і поховали в Ближчих Печерах. Пам'ять святкується 28-го березня.

49. Преподобний Євфїмій, Схимонах Києво-Печерський. Мовчальник. Мощі в Дальших Печерах. Пам'ять святкується 20-го січня.

50. Преподобна Євфросїнія, княжна Полоцька, світське ім'я Прedisлава. Донька кн. Георгія Всеславича Полоцького. Ще юначкою, в 12 літ тайно постриглася в монахині. Біля Полоцька заснувала монастиря Св. Спаса, і була в ньому Ігуменею. Поїхала в Палестину і там упокоїлася 23 травня 1173-го року в Єрусалимі. Через 14 років, десь року 1187-го Мощі її перевезені в Київ і покладені в Феодосієвій Печері, де й спочивали 722 роки. Але року 1909-го, на про-

хання полочан, Мощі перевезені в м. Полоцьк. Пам'ять 23(5.VI)-го травня. Свята білоруського й українського народу. Вона -- правнучка князя Володимира Святого.

51. Преподобна Євфросинія, княжна Чернігівська. Вона звалася Феодулія, дочка Чернігівського князя Святого Михайла. Народилась 1212-го року. Виховувалась в Києво-Печерському монастирі. Була заручена з князем Сúzдальським Мїною, але той помер до прибуття Феодулії в Сúzдаль. Тоді княжна постриглася в черниці в Сúzдалі. Творила чуда й була прозорливою. Упокоїлась 25-го вересня 1250-року. Мощі знайдені нетлінними 18-го вересня 1699-го року, і в Сúzдалі й позосталися.

52. Преподобний Єремїя Прозорливий, чернець Києво-Печерський. Упокоївся 1074--го року. Пам'ять святкується 5(18)-го жовтня.

53. Святий Єфрém, Єпископ і Митрополит Переяславський. Пострижений Києво-Печерський, був оскоплений. Єпископом став 1092-го року. Упокоївся 1096-го року. Скарбник великого князя Із'яслава. Сучасник преподобних Антонія й Феодосія. Мощі в Ближчих Печерах. Пам'ять святкується 28-го січня. Деякі джерела звуть його Митрополитом.

54. Преподобний Єфрém, чернець Києво-Печерський. Заснував у м. Торжку Борисоглібського монастиря й був його Архимандритом. Його

брати Мойсей і Георгій були вбиті разом з князем Борисом. Упокоївся 28-го січня 1053-го року. Мощі відкриті 11-го червня 1572-го року.

55. Преподобний Захáрій, Постник Києво-Печерський. Спочиває у Дальших Печерах. Пам'ять святкується 24-го березня.

3.

56. Преподобний Зинóн, Постник Києво-Печерський. Мощі у Дальших Печерах. Пам'ять святкується 30-го січня.

I.

57. Первомученик Київський Івáн, див. Федір, ст. 92.

58. Преподобний Івáн Печерський, див. Феофіл, ст. 95.

59. Святий Івáн II, Митрополит Київський і всієї Руси. Митрополитом був з 1077-го року по рік 1088-ий. Упокоївся 31-го серпня 1089-го року. Був болгарин або грек. Писав проти помилок у Вірі латинян.

60. Преподобний Івáн, Постник Києво-Печерський. Мощі спочивають у Ближчих Печерах. Пам'ять святкується 7(20)-го грудня і 22-29 серпня (загально).

61. Преподобний Івáн, Многостраждальний, чернець Києво-Печерський. Закопав себе по плечі в Антонієвій Печері. Упокоївся перед 1160-м роком. Пам'ять святкується 18(31)-го липня.

62. Святий Великомученик Івáн

Сучавський, Чудотворець. Передання каже, що це був русин-українець, що жив у м. Трапезунді. По торгових справах він поїхав в м. Білгород (Акерман), і на пароплаві їхав з католиком, який нападав на Православну Віру, а Іван її сильно боронив, і доказував, що Віра Католицька неправильна. Розлючений католик доніс на Івана Акерманському губернаторові, туркові, і той арештував Івана і намовляв прийняти магометанство. Іван боронив свою Православну Віру, і його два дні жорстоко били, а вкінці один жид відрізав йому голову... Великомученик помер 2(15) червня 1492-го року. І через те стали чинитися від Мощів чуда. Року 1562-го ці чудотворні Мощі перенесені в Молдаву, в м. Сучаву. Вони сильно почитаються на Буковині. Пам'ять святкується 2(15)-го червня. Канон. 1549 р.

63. Святий Ісповідник Іва́н, українець. Іван родом був з України. Року 1711-го, при взятті турецького міста Озоба, Іван попав у полон до турків. Турки продали полоненника багатому азі, який жив у місті Прокопіон у Малій Азії. Ага сильно мучив "руса", щоб той прийняв магометанство. Іван сміливо ісповідував Православ'я, і на вговори ага не звертав уваги. Він вів дуже чесотне життя. Був прозорливий. Упокоївся 27-го травня 1730-го року. На могилі "руса" часто бачили Небесне Сяйво, чинилися чуда, і русин-українець Іван

був канонізований Патріярхом Царгородським. Коли року 1922-го турки насиллям виганяли греків з Малої Азії, то мешканці міста Прокопіона переселилися в Грецію, і біля міста Халки на о. Евбеї заснували “Новий Прокопіон”. Перенесли сюди й нетлінні Мощі Святого Івана, побудували йому величного Храма, де й спочивають Мощі Ісповідника Івана Українця. Пам’ять святкується 27-го травня, і на цей день збираються на прощу тисячі православних греків.

Три Церкві канонізували Преподобного Івана Українця: Костянтинопольська, Грецька, а 19-го липня 1962 року й Російська (як Преподобного Іоанна Русского).

64. Святий Ів́ан (Максимович). Митрополит Тобольський. Народився 1651-го року в м. Ніжені на Чернігівщині, у світі Іван Максимович. Закінчив Могилянську Колегію в Києві, де 8 літ учителював. Постриженник Києво-Печерської Лаври. З року 1696-го став Архiepіскопом Чернігівським. Заснував Чернігівську Колегію. Року 1710-го став Митрополитом Тобольським. Упокоївся 10-го червня 1715-го року в Києві. Року 1826-го стверджено, що тіло Митрополита Івана нетлінне. Канонізований 21-го червня 1916-го року. Мощі спочивали в Києві в Успенській Києво-Печерській Церкві під підлогою в склепі.

Див. † М. Іларіон: Українська Церква за час Руїни, 1956 рік, ст. 327-329.

65. Преподобний Ігнатій, Архимандрит Києво-Печерський. Архимандритом був з 1435-го по 1438-го рік. Зцілитель. Упокоївся 1438-го року. Мощі в Дальших Печерах. Пам'ять святкується 20-го грудня.

66. Преподобний Іларіон, Митрополит Київський і всієї Руси, згадується 1051-го року. “Муж благий і книжний і Постник”. У монахи його поставив Преп. Антоній. Був Священником у Берестові біля Києва, і тут викопав собі печеру, в якій жив і упокоївся в схимі десь біля 1066-го року. Був “муж святий і чудотворець предивний”. Пам'ять святкується 21-го жовтня (3-го листопада) і 28-го серпня (загально). Мощі в Дальших Печерах.

Ігор Олегович див. Гавриїл, ст. 63.

67. Преподобний Ілля, Чудотворець Києво-Печерський (Чоботко). Родом з Мурома. Жив у XII віці. Мощі спочивають у Ближчих Печерах. Пальці правої руки Преподобного позосталися так, як були зложені для Хресного Знамення: три перших поєднані разом, а два останніх пригнуті до долоні, цебто так, як ми хрестимося й тепер: по-православному. Пам'ять святкується 19-го грудня.

68-70. Святі Мученики Інна, Пинна і Римма походять із скитів, і були учнями Апостола Андрея Первозванного. Найстаршу звістку про них подає Менологій (Місяцеслов) візантійського імператора Василія (поч. IX в.)

під 20 січня: “Святі Інна, Пинна й Римма були зо Скифії, північного краю, ученики Святого Апостола Андрея. Вони навчали про Ім’я Христове, і багатьох варварів навернули до Правої Віри й охрестили. Через це князь цих варварів схопив їх, але вони не відреклися Христа і не принесли жертви ідолам. Тоді була жорстока зима. Ріки позамерзали так, що по льоду ходили не тільки люди, але й коні з возами. Князь наказав поставити в лід великі колоди, як дерева, і поприв’язувати до них Святих. І коли вода захвилювалась, то лід усе більшав і дійшов аж до шиї Святих. І ці Святі, страшно вимучені, позамерзали, і віддали Господеві свої блаженні душі”.

Можливо, що ці Святі скифи були з нашої землі, тоді вони найперші українські Святі Мученики за Віру Христову. Болгари й серби їх також шанують, але вони в них звуться: Енен, Нирен і Пен, і в інших пам’ятках: Тирс, Киріак і Гелліник. Можливо, що імена Інна, Пинна і Римма — це імена скифські народні, а в Хрещенні були інші. Пинна передається ще Пен або Пень. Деякік вчені приймають цю Скифію за Малу Скифію, а народ цей — за гетів чи сарматів.

Пам’ять цих трьох Святих святкується 20(2.II)-го січня.

71. Святий Інокентій, Єпископ Іркутський (у Сибіру). Народився

десь 1680-го року в родині шляхтичів Кульчійцьких. Року 1708-го постригся в монахи в Києво-Печерськiм монастирi. Року 1727-го став першим Єпископом Іркутським. Упокоївся 26-го листопада 1731-го року. Мощi спочивають в Іркутську в Вознесенському монастирi, вони відкриті з 1755-го року. Прославлення — 1804-го року. Пам'ять святкується 26-го листопада — день упокоєння, і 9-го лютого — відкриття Мощів.

72. Преподобний Іов (Йов), Ігумен Почаївський, Чудотворець, сміливий оборонець Православія проти унії. Народився на Покутті в Галичині десь року 1551-го. Малим юнаком поступив у поблизький монастир, а потім 20 літ був Ігуменом Дубенського монастиря. На початку XVII століття став Ігуменом Почаївського монастиря, і був ним до упокоєння. Упокоївся 28-го жовтня 1651-го року. Мощі відкрив і Преподобного Іова канонізував 28-го серпня 1659-го року Митрополит Київський Гедеон Балабан. Мощі спочивають у Почаївському монастирi. Пам'ять святкується 28-го жовтня — упокоєння, 28-го серпня — відкриття Мощів (1656-го року), та 6-го травня тезоіменитство (іменини). Два останні Свята встановлені року 1833-го. Молився за успіх повстання Богдана Хмельницького.

Див. † М. Іларіон: Преподобний Іов Почаївський. Вінніпег, 1957 р., ст. 1-64. — † М. Іларіон: Фортеця Православія на Волині —

Свята Почаївська Лавра. Вінніпег, 1961 рік, див. ст. 60-92.

73. Преподобний Іпáтій, Чудотворець, лікар Києво-Печерський. Робив чудесні зцілювання. Пам'ять святкується 31-го березня.

74. Святий Ісáія, Єпископ Ростóвський, Чудотворець. Монах Києво-Печерський за Преп. Феодосія. Був з року 1065-го Ігуменом Дмитрівського монастиря в Києві, а з року 1072-го став Єпископом Ростовським. Упокоївся 15-го травня 1090-го року. Мощі відкриті року 1164-го. Канонізований 1474-го року.

75. Преподобний Ісáйя, Чудотворець Києво-Печерський. Упокоївся 15-го травня 1115-го року. У Ближчих Печерах. Пам'ять святкується 15(28)-го травня.

76. Преподобний Ісáкій, Затворник Києво-Печерський. Упокоївся 14-го лютого 1090-го року. Постриженник Києво-Печерський за Преподобного Антонія. Був Христа ради Юродивим. Мощі в Ближчих Печерах.

И.

77. Святий Йоаса́ф, Єпископ Білгородський. Народився 8-го вересня 1705-го року в шляхетній козачій українській родині Горленків. Єпископ з 1748-го року. Упокоївся 10-го грудня 1754-го року.

Почитання Йоасафа розпочалося за раз таки по його впокоєнні, бо сам народ відразу канонізував його за

високочеснотне життя. І багато раз Духовенство й народ зверталися до Св. Синоду з проханням канонізувати Єп. Йоасафа, але вищий російський уряд з царями виразно й уперто не давали дозволу канонізувати українця козацького роду. А чудеса над гробом Святителя все збільшувалися, тіло позоставалося нетлінним, і по останньому громадному проханні уряд здався, — Святитель був канонізований 4-го вересня 1911-го року. Мощі спочивають у Білгородському Соборі. Пам'ять святкується 10-го грудня — упокоєння, і 4-го вересня — прославлення Мощів.

78. Преподобний Йосип Многоболящий, чернець Києво-Печерський. Мощі спочивають у Дальших Печерах. Пам'ять святкується 4(17)-го квітня.

К.

75. Святий Кипрія́н, Митрополит Київський і всієї Руси. Болгарин. Народився в Тірнові в шляхетній родині Цамблаків. Митрополитом був з 1376-го року по рік 1406-ий. Упокоївся 16-го вересня 1406-го року. Склав кілька Житій Святих.

76. Святий Кири́л, Єпископ Турський, знаменитий проповідник. Родився в м. Турові на Мінщині. Стопник. Катедру позоставив 1182-го року. Упокоївся десь 1183-го року. Пам'ять святкується 28-го квітня. З Києво-Печерських ченців.

77. Блаженний Костянтин I, Митрополит Київський і всієї Руси. Був Митрополитом 1156-1158-мих років, родом грек. Упокоївся в Чернігові 5 червня 1159-го року. Похований в Преображенському Чернігівському Соборі, над Мощами творилися чуда. Пам'ять святкується 5-го червня.

78. Священномученик Кукша, чернець Києво-Печерський, Чудотворець. Ніби в'ятич (?) з походження. Поганський в'ятич-жрець відсік голови йому і його учневі Преподобному Никонові року 1113-го. Пам'ять святкується 27 (9.IX)-го серпня. Просвітитель Орловського краю. Мощі в Ближчих Печерах.

Л.

79. Святий Лаврентій, Єпископ Түрівський. Це постриженник Києво-Печерський, жив у XII віці. Подвизався в затворі в Димитрієвському монастирі в Києві. Його попередник Єпископ Св. Кирил † 1182-го року. Пам'ять святкується 29-го січня.

80. Преподобний Леонтій, Канонарх Києво-Печерський. Мощі спочивають у Дальших Печерах. Пам'ять святкується 18-го червня.

81. Святий Леонтій, Єпископ Ростовський. Монах Києво-Печерський. Єпископом став десь 1051-го року. Упокоївся 1077-го року. Мощі відкриті 23-го травня 1164-го року. Пам'ять святкується 23-го травня.

82. Преподобний Лонгин, воро-

та́р Києво-Печерський. Мо́щі спочивають у Дальших Печерах. Па́м'ять святкується 16 (29)-го жовтня.

83. Святий Лука́, Жидя́та (чи Жи́рята), з 1035-го року Єпископ Новгородський. Єпископом став 1035-го року. Упоковся 15.X.1058-го року. Мо́щі відкриті 1558-го року. Па́м'ять святкується 10 (23)-го лютого.

84. Преподобний Лу́ка, економ Києво-Печерський. Жив у XIII віці. Мо́щі спочивають у Ближчих Печерах. Па́м'ять святкується 6 (19)-го листопада.

85. Священномученик Лу́кіян, Пресвітер Києво-Печерський. Року 1240-го його вбили татари. Мо́щі спочивають у Дальших Печерах. Па́м'ять святкується 15 (28)-го жовтня.

М.

86. Преподобний Мака́рій, чернець Києво-Печерський. Мо́щі в Ближчих Печерах. Па́м'ять святкується 19-го січня.

87. Преподобний Мака́рій, Дия́кон Києво-Печерський. Жив у XII віці. Мо́щі в Дальших Печерах. Па́м'ять святкується 19-го січня.

88. Священномученик Мака́рій, Митрополит Київський. Митрополитом став 1490-го року. Того року він поїхав із Вільни в Київ, і спинився в с. Скриголові на Мінщині, і тут кримські татари вбили його 1-го травня. Похований в Києві в Софіївському Соборі, і від Мо́щів творилися чуда.

Канонізований на Соборі у 1621-м році. Пам'ять святкується 1 (14) травня.

89. Преподобний Макарій, Архимандрит Овруцький і Канівський. Народився в м. Овручі на Волині, у родині Токарівських. Був Архимандритом Овруцького монастиря, але уніяти його вигнали, і року 1671-го він став Настоятелем монастиря Канівського. Коли року 1678-го турки й татари взяли місто Канів, вони 7-го вересня замучили Макарія. Мощі спочивали в місті Каневі. Але через небезпеку від католиків та уніятів року 1688-го Мощі були перенесені в Воскресенську Церкву в м. Переяславі на Полтавщині, а пізніше, року 1713-го вони перенесені в Михайлівський Переяславський Манастир, нарешті року 1786-го в Вознесенський манастир. Пам'ять святкується 7 (20)-го вересня — упокоєння і 13(26)-го — перенесення Мощів.

Про нього див. † М. Іларіон: Українська Церква за час Руїни. Вінніпег, 1956 р., ст. 395-396.

90. Блаженний Максим, Митрополит Київський і всієї Руси. Родом грек, до Києва прибув року 1283-го. Упокоївся 6-го грудня 1305-го року. Мощі спочивають у м. Володимири на Клязьмі. Він року 1300-го переніс столицю Митрополії з Києва в Володимир на Клязьмі. Пам'ять святкується 6 (19) грудня. Столицю переніс самовільно.

91. Преподобний Мардарій, За-

творник Києво-Печерський. Жив у XIV віці. Мощі спочивають у Дальших Печерах. Пам'ять святкується 13 (26)-го грудня.

92. Преподобний Марк, Києво-Печерський. Жив у кінці XI—поч. XII століття. Мощі спочивають у Ближчих Печерах. Пам'ять святкується 29-го грудня.

93. Преподобний Мартірій, Заторник Києво-Печерський. Мощі спочивають у Дальших Печерах. Пам'ять святкується 25-го жовтня.

95. Преподобний Матвій Прозорлівий, чернець Києво-Печерський. Упокоївся року 1088-го. Мощі в Ближчих Печерах. Пам'ять святкується 5 (18)-го жовтня.

96. Преподобний Меркúрій, Постник Києво-Печерський. Жив у братській любові з Преподобним Паїсієм, і по смерті спочивають разом у Дальших Печерах. Пам'яті святкуються 4-го листопада.

97. Преподобний Мико́ла Свято́ша, князь Чернігівський і Луцький. Звався Святосла́в чи скорочено Свято́ша. Року 1107-го постригся в Києво-Печерській Лаврі в ченці. Упокоївся 14-го жовтня 1143-го року. Мощі спочивають у Ближчих Печерах.

98. Святий Михаї́л, Митрополит Київський і всієї Руси. Це перший Митрополит Київський, 988-992 років. Родом болгарин або сирієць. Упокоївся року 992-го. Мощі спочивали в Де-

сятинній Церкві в Києві; у XII віці Мощі відкриті нетлінними і перенесені в Печерський монастир, і його пам'ять святкується 15-го липня, як день його упокоєння. Року 1730-го день пам'яті Святителя перенесено на 30-го вересня, а самі Мощі поставлені в Великій Успенській Церкві.

99. Мученик М и х а ї л Ярославович, князь Тверський (1271-1318). Був викликаний в Орду, і там 22-го листопада 1318-го року був люто убитий. Мощі привезені додому, і від них творилися чуда. Загальне святкування з 1549-го року. Пам'ять його 22 листопада.

Блаженний великий князь Київський М и х а ї л, див. Ростислав, ст. 89.

100-101. Святі Мученики М и х а ї л, князь Чернігівський, і його боярин Ф е д і р. Викликаний був у татарську Орду, і там зрікся виконувати татарські рел. звичаї, за що був замучений разом з своїм боярином Федором 20-го вересня 1244-го року. Мощі перенесені були у Володими́р на Клязьмі, а звідти в Чернігів. Року 1575-го, на приказ царя Івана Грозного, Мощі були перенесені 14-го лютого в Москву, у Церкву над Тайницькими Воротами. А року 1774-го 21-го листопада Собор перенесенні в Архангельський Собор у московському Кремлі. Пам'ять святкується 20-го вересня — упокоєння, а 14-го лютого — перенесення Мощів. Але р. 1812-го, при нападі французів, Мощі зникли.

102. Преподобний Мо й с е й Угрин (угорець), чернець Києво-Печерський. Попав у руки польки католички, яка його тяжко мучила. Року 1031-го прийняв монашество. Упокоївся 26-го липня 1043-го року. Пам'ять святкується 26-го липня.

103. Преподобний Мо й с е й, Чудотворець і Страдальник Києво-Печерський. Носив на тілі тяжкі вериги (залізний пояс), ціломудреник. Моці спочивають у Дальших Печерах. Пам'ять святкується 26-го липня.

104. Блаженний Великий Князь Київський Мстисла́в. Він старший син Володімира Монома́ха, у Хрещенні Фédір. Довго княжив у Нówгороді, а з 1125-го року став Великим Князем Київським. Заснував у Києві Федірівського монастиря. Упокоївся 15-го квітня 1133-го року.

105. Святий Мстисла́в Ростиславович, у Хрещенні — Юрій, князь Новгородський. Упокоївся 14-го червня 1180-го року. Правнук Володімира Мономаха. Моці в Софіївському Соборі в Нówгороді. Канонізований 1556-го року.

Н.

106. Преподобний Некта́рій, чернець Києво-Печерський. Жив у XII віці. Моці спочивають у Ближчих Печерах. Пам'ять святкується 29-го листопада.

107. Преподобний Не́стор, Літо-

писець, чернець Києво-Печерський. Родом з Києва. Упокоївся року 1114-го. Моші спочивають у Близчих Печерах. Пам'ять святкується 27-го жовтня. Написав початкового Літописа Руси-України.

108. Преподобний Нестор Молитвеник, чернець Києво-Печерський. Моші спочивають у Дальших Печерах. Пам'ять святкується 28-го жовтня.

109. Святий Никита, Єпископ і Чудотворець Новгородський. Був пострижений Києво-Печерський. Упокоївся 21-го січня 1108-го року. Сучасник Преподобних Антонія й Феодосія Печерських. Єпископом став з 1096-го року. Пам'ять святкується 21-го січня.

110. Преподобний Никон, Ігумен Києво-Печерський. Упокоївся 1088-го року. Прийшов ще до Преп. Антонія. Відійшов у м. Тмуторокань (на східньому березі Керченської протоки) і заснував у ньому Печерського монастиря. А як вернувся до Києва, то став помічником Преп. Феодосія, і був Ігуменом по Св. Стефані. Це до нього чудесно прийшли з Царгороду іконописці, щоб розмалювати велику Успенську Церкву. Спочиває у Близчих Печерах. Пам'ять святкується 23-го березня. Писав Літописа України-Руси.

111. Преподобний Никон Сухий, чернець Києво-Печерський. Року 1096-го його захопили в полон половці, і тяжко мучили, але він був чудом вер-

нений у свій монастир. Упокоївся десь на початку XII століття. Мощі спочивають у Ближчих Печерах. Пам'ять святкується 11 (24)-го грудня.

112. Мученик Ніко́н, чернець Києво-Печерський. Був учнем Священномученика Кукші. За проповідь Євангелії в'ятицький жрець року 1113-го відсік голову Ігуменові Кукші та його учневі Никонові. Пам'ять святкується разом обох 27-го серпня. Див. ст. 77.

113. Преподобний Ніко́дїм, Проскурник Києво-Печерський. Жив у XII віці. Мощі в Ближчих Печерах. Пам'ять святкується 31-го жовтня.

114. Святий Ніфо́нт, Єпископ Новгородський. Єпископом був з 1-го січня 1130-го року. Упокоївся в Великодню суботу 21-го квітня 1156-го року в Києво-Печерському монастирі. Мона́х Києво-Печерський.

О.

115. Преподобний князь Володи́мирський Олекса́нדר Невський (30. V. 1220 — 14. XI. 1263), син Великого Князя Київського Ярослава Всеволодовича, правнук Вел. Кн. Володимира Мономаха. Року 1240-го Папа Римський послав "хрестовий" похід на Русь, на Новгород, щоб обернути його на католицизм. Князь Олександр 15-го липня 1240-го року доноги розбив цих "хрестоносців" (були шведи, німці, литовці і ін.) на лівому березі річки Неви, тому й зветься Невським. Упокоївся 14-го листопада

1263-го року. Рано був канонізований для місцевого шанування з 1380 р., а для загального 1547-го р. Мощі спочатку спочивали у м. Володимирі, а р. 1723-1724 перевезені Петром I в Петербург в Олександро-Невську Лавру. Року 1724-го встановлено святкувати всецерковну пам'ять 30-го серпня. Року 1491-го Мощі трохи погоріли.

116. Преподобний Олексій, чернець Києво-Печерський. Мощі спочивають у Ближчих Печерах. Пам'ять святкується 24-го квітня.

117. Святий Олексій, Митрополит Київський і всієї Руси. Упокоївся 12-го лютого 1378-го року. Батько — Чернігівський боярин Бяконт. Канонізований 1549-го року. Переклав року 1355-го з грецької мови Новий Заповіт. Мощі відкриті 1431-го року. Святкування встановлено 1448-го року. Року 1485-го Мощі перенесені з Храму Архистратига Михаїла в Чудів у Москві, а року 1686-го 20-го травня Мощі були перенесені в Благовіщенський Храм Чудового монастиря. Пам'ять святкується 12-го лютого — упокоєння, а 20-го травня — перенесення Мощів.

118. Благовірна Княгиня України-Руси Ольга. У Хрещенні Олена. Дружина кн. Ігоря Рюриковича (†946). Родом може псков'янка. Перша з княгинь охрестилася десь 954-957 років. Упокоїлась 11-го (24) липня 969-го року. Мощі спочивали в Десятинно-

му Храмі в Києві. Канонізована десь у XIII віці.

Див. † М. Іларіон: Пізня канонізація князя Володимира і княгині Ольги, "Наша Культура" 1952 р. ч. ч. 6.

119. Преподобний Онїсим, Затворник Києво-Печерський. Мощі спочивають у Ближчих Печерах. Пам'яь святкується 21-го липня, а 4 (17)-го жовтня — разом з пам'яттю Елладія, Затворника Києво-Печерського.

120. Преподобний Іеромонах Онисифор, Ісповідник Києво-Печерський. Був прозорливим. Упокоївся 1148-го року. Мощі спочивають у Ближчих Печерах. Пам'ять святкується 9 (22)-го листопада.

121. Преподобний: Онуфрій, Мовчальник Києво-Печерський, Чудотворець. Жив у XII віці. Мощі спочивають у Ближчих Печерах. Пам'ять святкується 21-го липня.

П.

122. Преподобний Пáвел Слухняний, чернець Києво-Печерський. Пам'ять святкується 10-го вересня. Мощі спочивають у Ближчих Печерах.

У Дальших Феодосієвих Печерах спочиває інший Павел Слухняний. Його пам'ять 28-го вересня.

123. Святий Мученик Ісповідник Пáвел, Українець. За часу Руїни попав у полон до татар, а ті продали його туркам. Турки вимагали перейти на магометанство, але Павел ганьбив його, і був скараний на горло 6-го

квітня 1683-го року. Пам'ять святкується 6 (19) квітня.

Про нього див. † М. Іларіон: Українська Церква за час Руїни. Ст. 397.

124. Преподобний Паїсій, чернець Києво-Печерський. Жив у братській любові з Преподобним Меркурієм, і по впокоєнні вони спочивають разом у Дальших Печерах. Пам'ять святкується 4-го листопада.

125. Преподобний Паїсій, чернець Києво-Печерський. Мощі спочивають у Дальших Печерах. Пам'ять святкується 19-го липня.

126. Преподобний Памв'а, Затворник Києво-Печерський. Року 1240-го його зловили татари, які його мучили, але він чудесно спасся. Мощі спочивають у Дальших Печерах. Пам'ять святкується 18(31)-го липня.

127. Преподобний Панкратій, ієромонах Києво-Печерський. Зцілитель. Мощі у Дальших Печерах. Пам'ять святкується 9(22)-го лютого.

128. Священномученик Парфеній, Патріярх Костянтинопольський (Парфеній III) Партенаки (1656-1657 р.). Кримський татарський хан доніс турецькому султану, що Патріярх Парфеній III зноситься з українськими козаками і кличе їх проти султана. Патріярха зараз арештували. Парфенію запропонували прийняти мусульманство, тоді буде помилуваний. Патріярх з огидою предложення відкинув, і був повішений 24-го березня

1657-го року. Пам'ять його святкується 24 березня.

Про нього див. † М. Іларіон: Українська Церква за час Руїни, Вінніпег, 1956 рік, ст. 153 і 401.

129. Преподобний Пафнútій, Завторник Києво-Печерський. У Дальших Печерах. Пам'ять святкується 15 (28)-го лютого.

130. Святий Петро́, Митрополит Київський і всієї Руси, Чудотворець. Родом волиняк чи галичанин (з села Верхрата на Львівщині). Митрополитом був у роках 1308-1326, переніс десь року 1322-го столицю Митрополії з Володимира в Москву. Упоко́бв-ся 21-го грудня 1326-го року. Канонізований 1340-го року. Мо́щі спочивають в Успінському Соборі в Москві. Пам'ять святкується 21-го грудня — упокоєння, 24-го серпня (1479-го року) — перенесення Мо́щів у новий Успінський Собор, і 5-го жовтня — разом усі святі Митрополити. Року 1380-го Мо́щі трохи погоріли.

Митрополію переніс з Києва в Москву самовільно.

Святий Петро́, князь Володими́р-Волинський, див. Ярополк, ст. 96.

131. Преподобний Пі́мен, Постник Києво-Печерський. Був Ігуменом Києво-Печерським з 1132 по 1141 рік. Мо́щі спочивають у Дальших Печерах. Пам'ять святкується 7(20)-го серпня.

132. Преподобний Пі́мен Многостраждальний. Упоко́бв-ся 10-го люто-

го 1110-го року. Мощі спочивають у Ближчих Печерах у Києві. Пам'ять святкується 7(20)-го серпня.

133. Преподобний П і м е н, Постник Києво-Печерський. Зцілитель і Прозорлівець. Упокоївся 27-го серпня 1113-го року. Мощі спочивають у Ближчих Печерах.

Святий Мученик П и н н а див. Інна.

134. Преподобний П о л і к а р п, Архимандрит Києво-Печерський. Упокоївся 24-го липня 1182-го року. Мощі спочивають у Ближчих Печерах. Його листи склали основу "Патерика" Печерського.

135. Преподобний П р о х о р, чернець Києво-Печерський. Упокоївся 1107-го року. Родом із Смоленська. Суворий подвижник. Мощі в Ближчих Печерах. Пам'ять святкується 10(27)-го лютого.

Р.

Святий Мученик Р и м м а див. Інна.

136. Великомученик Р о м а н Олегович, князь Рязанський (1258-1270). Заступався за свій народ, якого мордували татарські баскаки (урядники). Року 1270-го був викликаний в Орду до хана, який наказав йому прийняти татарську віру. Роман зрікся, і був закатований і порізаний на куски 19-го липня 1270-го року. Мощі не позосталися, бо були знищені татарами.

137. Блаженний Великий Князь Київський Р о с т и с л а в — Михаїл. Це

опікун Володимира Мономаха. Упокоївся 14-го березня 1168-го року. Похований в Фёдорівському монастирі в Києві. Пам'ять святкується 14(27)-го березня.

138. Преподобний Руф, Затворник Києво-Печерський. Мощі спочивають у Дальших Печерах. Пам'ять святкується 8(21)-го квітня.

С.

139. Блаженний Серапіон, Єпископ Володимирський. Родом українець, з черців Києво-Печерської Лаври. Року 1274-го став Єпископом Володимирським і Нижнього Нівгорода. Упокоївся 12-го липня 1275 року.

140. Преподобний Силуан, Схимник Києво-Печерський. Жив у XIV віці. Мощі спочивають у Дальших Печерах. Пам'ять святкується 10(23)-го червня.

141. Преподобний Сильвестер, чернець Києво-Печерський. Жив у XII віці. Він продовжував Літописа Нестора. Мощі його в Ближчих Печерах. Пам'ять святкується 2(15)-го січня.

142. Преподобний Сімон, Єпископ Володимирський. Єпископом став 1214-го року. Упокоївся 22-го травня 1226-го року. Монах Києво-Печерський. Був “учительний”, учений, склав початкову частину Патерика Печерського. Мощі спочивають у Києво-Печерських Печерах, де він прийняв

Схиму перед упокоєнням (місто Володимир це оспорює).

143. Преподобний Сисо́й, Схимник Києво-Печерський. Мощі спочивають у Дальших Печерах. Пам'ять святкується 6(19)-го липня.

144. Преподобний Сисо́й, Схимник Києво-Печерський. Мощі спочивають у Дальших Печерах. Пам'ять святкується 24-го жовтня.

145. Преподобний Софрoні́й, Затурник Києво-Печерський. Мощі спочивають у Дальших Печерах. Пам'ять святкується 11(24)-го травня.

146. Святий Софрoні́й (Кристалевський), Єпископ Іркутський. Народився 25-го вересня 1703-го року в м. Березані на Полтавщині, у родині Кристалевських. Упокоївся 30-го березня 1771-го року. Канонізований 10(23)-го квітня 1918-го року.

147. Преподобний Спиридо́н, Проскúрник Києво-Печерський. Жив у XII віці. Мощі в Ближчих Печерах. Пам'ять святкується 31-го жовтня.

148. Святий Стефа́н, Єпископ Володі́мир-Волинський. Ще юнаком став мона́хом Києво-Печерським, під керівництвом Прен. Феодосія, по смерті якого (1074 р.) став Ігуменом. Побудував у Києві Влахернського Кло́вського монастиря. Єпископом став 1091-го року. Упокоївся 27-го квітня 1094-го року.

149. Преподобний Стефа́н Киянин, Ігумен Ма́хрицький. Народився

й виховався в Києві, постриженник Києво-Печерського монастиря. Через утиски католиків утік з Києва на північ разом з іншими київськими монахами. Десь року 1358-го заклав Мáхрищського монастиря на Володимирщині, і був його Ігуменом. Упокоївся 14-го липня 1406-го року. Мощі знайдені нетлінними 1550-го року.

150. Преподобний Тит воїн, чернець Києво-Печерський. Мощі у Дальших Печерах. Пам'ять святкується 27-го лютого.

Т.

151. Преподобний Тит, Ієромонах Києво-Печерський. Чудотворець. Мав дар зцілення. Мощі його у Ближчих Печерах. Упокоївся 27 лютого перед 1190 роком. Пам'ять святкується 27.ІІ.

Ф.

152. Первомученики Київські Фédір і його син Іван. Обідва були варяги(?). Року 983-го, коли великий князь Володiмир перемiг ятвiгiв, мали (за жеребком) принести юнака Івана в жертву ідолам. Але батько не дав, бо був охрещений і їх обох 12 липня забила товпа. На місці їх упокоєння незабаром був поставлений Десятинний Храм. Канонізовані на початку XII в. Пам'ять їх святкується 12(25) VII.

153. Преподобномученик Фédір, див. Василій.

154. Преподобний Фédір, Мовчальник Києво-Печерський. Чудотворець. У Дальших Печерах. Пам'ять святкується 17-го лютого.

Блаженний великий князь Фédір, див. Мстислав.

155. Мученик Фédір, боярин Чернігівський. Року 1244-го 20-го вересня замучений в татарській Орді разом з своїм князем Михаїлом Чернігівським. Спільна їх пам'ять святкується 20-го вересня. Див. Михаїл.

156. Преподобний Феодосій, Ігумен Києво-Печерський. Упокоївся 3-го травня 1074-го року. Народився в м. Василькові на Київщині року 1008-го. Таємно втік молодим до Києва року 1032-го, і Преподобний Никон постриг його в монашество. Року 1054-го став Ієромонахом, а 1057-го — Ігуменом. Феодосій організував Києво-Печерського монастиря, запровадили в ньому 1062-го року спільножитного Студійського Устава. Він закла новий Успінський Храм 1073-го року. Канонізований 1108-го року. Року 1091-го 14 серпня Мощі були перенесені з печери в притвор Великої Церкви. Пам'ять святкується 3 (16)-го травня — упокоєння, а 14 (27)-го серпня — перенесення Мощей.

157. Преподобний Феодосій, Чудотворець і чернець Києво-Печерський. У світі це князь Фédір Васильович Острозький. По 1438-му році постригся в черці, був Безмовник. Упо-

коївся десь року 1441-го чи 1442-го. Пам'ять святкується 11 (24)-го серпня, певне день його упокоєння.

158. Святий Феодосій Углицький-Полоніцький, Архиепископ Чернігівський. Упокоївся 5-го лютого 1696-го року. Єпископом став з року 1692-го. Учився в Київській Колегії. Постриженник Києво-Печерський. Помічник Архиепископа Лазаря Барановича. Мощі знайдені були 1772-го року. Канонізований 9-го вересня 1896-го року. Пам'ять святкується 5-го лютого, а 9-го вересня — відкриття й перенесення Мощів. Зараз по упокоєнні 1696-го року розпочалося місцеве почитання Святителя. За 200 літ (1696-1896) чернігівське громадянство багато раз просило Св. Синод про офіційну Канонізацію Святителя Феодосія, але царський уряд не давав на це згоди. Мощі Святителя кілька разів офіційно обслідувалися, кілька разів перекладалися в нову труну, і кожного разу офіційно стверджувалось, що Мощі нетлінні. Останній раз Мощі були обслідувані року 1850-го, проте тільки аж року 1869-го було установлене місцеве Свято Святителеві. Запис чудес від Мощів Святителя за нового часу почали записувати 1835-го року, і цей запис великий. І тільки року 1895-го царський уряд погодився на Канонізацію нового українця, і Мощі Святителя 8-го вересня 1896-го року були перенесені з Борисоглібського Собору в Преображенський, а пастун

ного дня, 9-го вересня були прославлені (канонізовані).

Див. М. Іларіон: Українська Церква за час Руїни, 1956 рік, ст. 326-327. — Див. ще просторе Життя Святителя в “Життя Святыхъ” Арх. Филарета Чернігівського, 1900 рік, лютий, ст. 51-247. — Н. Н. Есиповъ: Святитель и Чудотворецъ Θεодосій Углицкій, Спб. 1897 рік, 326 стор. — І. Власовський: Нарис... том III, ст. 71-75.

159. Святий Феоктіст, Єпископ Чернігівський. З 1103-го року Ігумен Києво-Печерський. Року 1113-го став Єпископом Чернігівським. Упокоївся 6-го серпня 1123-го року.

160. Преподобний Феофан Мовчаливий, чернець Києво-Печерський. Мощі спочивають у Ближчих Печерах. Пам'ять святкується 24-го жовтня.

161. Преподобний Феофан Постник, чернець Києво-Печерський. Жив у XI віці. Мощі спочивають у Ближчих Печерах. Пам'ять святкується 11 (24)-го жовтня.

162-3. Преподобний Феофіл Плачливий і його брат Іван, ченці Києво-Печерські кінця XI — поч. XII ст. Мощі в Ближчих Печерах. Пам'ять святкується 29-го грудня (11 січня) та 22-29 вересня (загально).

164. Святий Фотій, Митрополит Київський і всієї Руси. Родом грек. Митрополитом був 1408-1431 року. Упокоївся 2-го липня 1431-го року. Похований в Успенському Соборі в Москві. Пам'ять святкується 2(15)-го липня і 27-го травня.

Ю.

165. Свята Юліянія Ольшанська. Донька князя Юрія Ольшанського, щедрого добродія Києво-Печерського. Упокоїлась десь 1540-го року, на 16-му році життя. У XVII віці Мощі були відкриті нетлінними, і поставлені в Великій Успенській Церкві. По 1718 році вони (частинка) спочивають у Ближчих Печерах. Року 1889-го 8-го жовтня частина Мощей перенесена в Житомир, у катедральний Собор, де й святкується цього дня. Загальне Свято 6 (19)-го липня, а ще пам'ять святкується 22-го вересня та 10-го жовтня. Року 1718-го, при пожежі Лаври, Мощі згоріли, лишилися тільки останки.

Святий Юрій, князь Новгородський, див. Мстислав.

Юрій див. Георгій.

Я.

166. Святий Яків Корсунянин, перший Єпископ Новгородський. Упокоївся 1030-го року. Мощі знайдені 1699-го року. Пам'ять святкується 10 (23)-го лютого.

167. Святий Ярополк, князь Володимир-Волинський. У Св. Хрещенні названий Петро, син князя Із'яслава Ярославовича. Убитий 22-го листопада 1086-го року. Пам'ять його ще 10-го жовтня в числі всеволинських Святих. Канонізація місцева. Див. ст. 97.

168-174. Сім Святителів — Муче-

ників, Єпископів Херсонських, Хвіку.
Див. далі ст. 117. Пам'ять 7 (20). III.

СПІЛЬНІ СВЯТКУВАННЯ СВЯТИХ.

Пам'ять Усіх Преподобних Отців наших Печерських і всіх Святих, що в Україні просіяли. Пам'ять святкується в другу неділю по Зелених Святах.

Пам'ять усіх 125 Преподобних, що спочивають в обох Київських Печерах, — Ближчих і Дальших. Року 1843-го постановлено святкувати їх спільну пам'ять у другу неділю Великого Посту.

Пам'ять усіх 79 Києво-Печерських Преподобних, що спочивають у Ближчих (Антонієвих) Печерах. Святкування це встановлене 1670-го року, коли, через землетрус, відкрито було кілька Мощів давніх Святих. Тоді ж тут був поставлений Храм Чесного Хреста Господнього. Святкується загально в суботу по відданні Свята Воздвиження, цебто від 22 по 29 вересня (5-12 жовтня).

Пам'ять усіх 46 Святих Печерських, що спочивають у Дальших Печерах, цебто в Печері Преподобного Феодосія, святкуються 28-го серпня.

Святи Петро, Олексій, Йона, Митрополити Київські і всієї Руси, Чудотворці. Святкування всіх трьох Митрополитів установлене 1596-го року, і віднесене на 5 (18)-го жовтня.

Усі сім Святих Волинські: Пре-

подобний Іо в Почаївський, Святитель Стефан, Святитель Амфилбхій, Преподобномученик Макарій, Архимандрит Овруцький, князь Ярополк Із'яславович, князь Фédір Острóзький, княжна Юліянія Ольшанська, — спільне святкування всіх Святих Волинських установе́не 25-го травня 1866-го року, а року 1881-го перенесене на день повернення до Православія Почаївської Лаври, — на 10-го жовтня (1831 р.).

Пам'ять 7 Святителів-Мучеників, Єпископів Херсонесських, з X віку: Агафодора, Васи́лія, Євгенія, Єферія, Єлпидія, Єфрема і Капитона. Святкується 7 (20) березня. Працювали і постраждали десь у X віці, до кн. Володимира Святого і з ним.

Пам'ять трьох Мучеників скифів: Інна, Пінна і Рімма. Є передання, що вони були учнями Апостола Андрея. Пам'ять їх святкується 20(10.II) січня. Див. вище ст. 72-73.

Пам'ять трьох Віленських Мучеників: Антонія, Івана й Євстафія, що постраждали за Віру Православну року 1347-го за князя Литовського Ольгерда. Пам'ять святкується 14-го квітня. Див. вище під Антоній, ст. 59.

У Ближчих Печерах спочивають 12 братів греків, які перші будували Успенського Собора. Імена їх нам невідомі, — це були перші майстри та перші іконописці. Окремої Служби їм нема.

ПРИМІТКИ ДО СПИСКА.

Я подав тут першого списку тих Святих, які канонізовані з українського народу. Звичайно, в цьому списку може є й Святі не українського походження. Мій список — перший, тому він може не скрізь відповідний: є в ньому може білоруси й росіяни. А може деякі Святі українці і не віднайдені. Маючи готовий список, наші наступники попрацюють над ним далі. Деякі Святі — взагалі тільки місцеві.

Є в цьому списку й такі, що з України й самі вийшли, напр. Андрей Боголюбський. Він уславився на Володимирщині своєю церковною працею, як великий будівничий Церков та щедрий жертводавець для них, і йому була спершу тільки місцева Володимирська пам'ять. На його Канонізацію вплинуло те, що він був Мученик. Володимирщина була тоді тісно пов'язана з Україною.

II.

МІСЦЕВО ПОЧИТАНІ СВЯТИТЕЛІ.

У місцевих Церквах прийнято, що вони не всіх Святих загального слов'янського списку вносять до списку своїх Святих, це робить Собор Єпископів.

1. Серед місцевих Святих треба згадати князя Київського Миколу Аскольда. З братом своїм Диром року 860(866) вони напали на Візантію, але були зовсім розбиті, бо грекам допомогла Божа Мати. Помирившись, Аскольд прийняв Християнство, і був названий Миколою, прийняв Християнство і брат його Дир.

Прийнявши Християнство, Аскольд випросив у греків і охрещення Руси-України, що й сталося десь 867-го року: частина Києва охрестилася. Це т. зв. перше Охрещення України-Руси.

Року 882-го Олег убив Миколу Аскольда й Дира. Аскольд був похований на горі над Дніпром, і над ним була поставлена Церква Св. Миколая.

З глибокої давнини Аскольда, як першого Хрестителя Руси, вважають за Святого, і передання рішуче зве його Святим.

Р. 1809 стара дерев'яна Миколаїв-

ська Церковця над могилою Аскольда була замінена новою мурованою. А від 1866-го року було встановлено, щоб Михайлівський монастир 2-го липня ішов Хресним Ходом до Аскольдової Могили.

Але нема даних, щоб Аскольд був офіційно канонізований. Безумовно, князь Микола Аскольд чекає Канонізації.

2. Перше Охрещення Руси-України, за князя Аскольда, зробив великий Патріарх Костянтинопольський Фотій (857-867, 878 — б. П. 886). Він канонізований, і його пам'ять святкується 6-го лютого. Як першого Хрестителя України, пам'ять його належить святкувати і нам, бо ж канонізований і князь Володимир, що остаточно року 988-го охрестив уже всю Україну.

Канонізація до Хору Святих звичайно починається на місці життя та Похорону, — місцева людність, добре знавши упокоєного, починає шанувати пам'ять його, як Святого: правити йому не тільки Панахиди, але й Молебні, ставити свічки, замовляти Служби Божі, молитися про заступництво. Це початкова народня Канонізація.

Серед українських Архiereїв XVIII віку є пам'ять 5 світлих осіб, що їх місцева людність здавна вже почитає, як Святих. Це три Митрополити Тобольські й Сибірські: Филофей Лещинський († 1721), Павел Конюскевич († 1770) і Арсеній Мацієвич († 1772).

А також два Архієпископи: Симон Тодорський († 1754) та Феофілакт Лопатинський († 1741). А шостий — великий аскет і богомалець Архимандрит Паїсій Величковський.

Усі вони були борці за Православіє, а три з них (Феофілакт, Павел і Арсеній) були й Мучениками, а два з них (Феофілакт і Арсеній, обидва єолиняки) і життя своє поклали за Православну Віру.

Усі шість були українці, усі міцно пам'ятали про Україну все своє життя, і рвалися вернутися додому.

Про кожного з цих Святителів не раз уже підіймалася справа офіційної їх Канонізації, але царський російський уряд не допускав до цього...

Бо всі вони — українці...

Три з цих Святителів прийняли Мучеництво через жорстоке переслідування російських цариць, бо вони голосно виступали проти їхніх беззаконств, як Іван Золотоустий виступав проти беззаконної цариці Євдоксії.

1. Митрополит Тобольський Филофей Лещинський народився року 1650-го в Україні, в родині шляхтича. Учився в Київській Могилянській Академії, і перше працював в Україні, вславився, як освічений монах. Цар Петро викликав о. Филофея в Москву, і р. 1702-го його висвятили на Митрополита Тобольського й Сибірського, замість Димитрія Туптала, що був перенесений у Ростов.

Тобольська Єпархія була тоді зо-

всім не впорядкована, Християнство там було зовсім слабе. І Митрополит Филофей віддав 21 рік на християнізацію тоді напів дикого Сибіру, чому й зветься Апостолом Сибіру. Він самовіддано працював серед різних сибірських племен, і навернув на Православіє понад 40.000 тубільців, він же побудував тут 288 Церков.

У м. Тюмені року 1709-го Владика Филофей побудував Троїцького монастиря. Сильно був занедужав, тому прийняв: тут схиму й названо його Феодором. Але видужав, і знову з р. 1715-го став Митрополитом Тобольським.

Жив у великій бідоті, але все терпів, а найбільше — напади та вмішування сибірської світської влади до Церкви, бо ця світська влада захопила була все в свої руки й керування Церквою.

Року 1727-го 31-го травня Митрополит Филофей упокоївся, і був похований у своєму Троїцькому монастирі.

Филофей був мужем глибоко побожним і ревним християнізатором Сибіру.

2. Феофил акт Лопатинський, Архиепископ Тверський — це Архиепископ Мученик, відважний борець за Православіє. Феофил акт народився на Волині, закінчив Київську Академію, учився й закордоном. Уважався високоосвіченим монахом. Незабаром був викликаний у Москву і став ректором

Московської Академії. Був важливим членом для виправлення Біблії, був і другим віцепрезидентом Св. Синоду. Президентом Синоду був Архієпископ Феофан Прокопович, що з царем Петром явно нахилилися до протестантства. Архієпископ Феофілакт здружився з Стефаном Яворським, і разом виступали проти протестантствующих, боронячи Православіє. Митрополит Стефан Яворський написав високоцінну книжку: “Камінь Віри”, — це глибока апологетика Православія супроти протестантства. Але Митрополит помер, а “Камінь Віри” не був видрукуваний.

Тимчасом з царицею Анною запанував її нешлюбний чоловік Ернст Бірон (1730 — 18.IV.1741), і став нищити Православіє. Архієпископ Феофілакт мав сміливість видати “Камінь Віри” свого спочилого друга, і книжка відразу була розкуплена, бо була сильно потрібна.

Час змінився, у Росії запанував протестант Бірон. Протестант Буддей випустив проти “Каменя Віри” різку критику і на автора, і на саме Православіє. На цю критику Буддея Архієпископ Феофілакт написав свою “Відповідь”.

Диктатор Росії Бірон зараз же заборонив продажу “Каменя Віри”, а що позосталось, було skonфісовано. У Києві Митрополит Варлаам Вонатович випустив гарне видання “Каменя”, і Митрополита схопили, привезли

в Тайну Канцелярію (тодішнє ЧК), мордували, і позбавили сану, і заслали в Білозерський монастир... Не б'орони Православія!

Викликали і Архиепископа Феофилакта і довго допитували в Таємній Канцелярії. Три рази підіймали його "на диби", тяжко били батогами, вішали, ламали суглоби... Нарешті позбавили сана й монашества, і замкнули в Петропавлівську фортецю... Тут змордованого Архиепископа розбив параліч...

18-го квітня 1741-го року Бірон упав, і нова цариця Лисавета випустила з фортеці замученого за Православіє Архиепископа. Але він уже догоряє...

І 6-го травня 1741-го року Архиепископ Феофилакт, борець і Мученик за Православіє, віддав Богові духа свого...

І він ще не канонізований!...

3. Архиепископ Псковський Симон Тодорський народився 1701-го року в містечку Золотоноші на Полтавщині в родині побожного козака Феодора. Десять літ (1718-1727) Симон навчався в Києві, в Могилянській Колегії. Сильно любив науку, і бажав навчатися й далі, і Архиепископ Феофан Прокопович допоміг йому вступити в Галле в університет, де він і навчався шість літ. С. Тодорський став глибоким знавцем східніх мов, став ученим орієнталістом.

Року 1738-го Симон Тодорський

вернувся в Київ, і став викладати в Духовній Академії грецьку й жидівську мову, які він знав досконало. Бувало, що в Києві С. Тодорський читав виклади жидам жидівською мовою.

Року 1740-го 17-го травня С. Тодорський був пострижений в монашество. Це був високоосвічений монах, а до того глибоко благочестивий. Року 1742-го 31-го травня о. Симона викликано в Петербург, — учителем наслідника Петра III і його нареченої Катерини, а також придворним проповідником. С. Тодорський став високо, але все був тихим та благочестивим. Свої завдання о. Симон виконував ревно.

Року 1745-го о. Симон був висвячений на Єпископа Костромського, незабаром був переведений того ж року на Єпископію Псковську. Року 1748-го став Архієпископом.

Року 1754-го, у ніч з 21-го на 22-лютого Архієпископ Симон упокоївся в Бозі, і 12-го березня був похований у Пскові під Собором. І зараз же відбулися чуда зцілень від його Мощів, які записуються в окрему книгу. Народ сильно почитає Архієпископа Симона і вважає його Святим. Часто служаться Святому Молебні.

Архієпископ Симон Тодорський був видатним ученим, а до того завжди провадив високо чеснотне життя.

4. Митрополит Тобольський і Сибірський Павел Конюскевич наро-

дився в м. Самборі в Галичині року 1705-го. Навчався в Київській Могилянській Колегії, яку й закінчив. Року 1733-го прийняв монашество. Був високоосвічений, видатний проповідник. Року 1741-го був перенесений у Москву, де й працював 17 літ. Року 1758-го він висвячений на Митрополита Тобольського, де й пробув десять літ (1758-1768). Був ревний оборонець церковних прав і не допускав вмішування світської влади в церковні справи. Світська влада жорстоко його переслідувала, а вкінці добила-ся, що Св. Синод 22-го червня 1767-го року звільнив його з катедри. Але М. Павел став проти Синоду і цариці Катерини, і року 1768-го Св. Синод присудив зняти сана з Митрополита Павла, але цариця цього присуду не затвердила, бо мала досить клопоту і з Митрополитом Арсенієм Мацієвичем.

Митрополит поїхав у Київ і оселився в Печерському монастирі. За 10 літ праці в Сибіру він утратив здоров'я, його світська влада весь час там переслідувала, але він сміло боронив Правду Божу і права Церкви. І 4-го листопада 1770-го року Ісповідник віддав духа Богові...

Похований у Києві, у склепі ліворуч в Успенському Соборі. Тіло нетлінне, творилися чуда. Кілька раз підіймалася справа Канонізації Митрополита Павла, але царський уряд рішуче противиться тому.

Всеросійський Собор року 1917-1918-го підняв справу Митрополита Павла і “прославив його”*, але остаточно канонізувати не встиг. Про Святителя писали: “За свій сміливий виступ проти чинів цариці Катерини II був гонений і висланий”.

5. Митрополит Ростовський Арсеній Мацієвич народився в м. Володимирі на Волині 1697-го року. Закінчив Могілянську Академію в Києві. Рано, 1716-го року, став монахом. Уславився освітою, був видатним проповідником. З року 1731-го його забрали з України, працював у Тобольську й на півночі Росії. Року 1741-го був висвячений на Митрополита Тобольського, а р. 1742-го переведений на катедру Ростовську, яку й займав 20 літ (1742-1763).

Високоосвічений богослов, сміливо боронив права Церкви і поборював вмішування світської влади до церковних справ. Не визнавав цариці головою Церкви. Коли цариця Катерина II стала сильно ламати права Церкви і відбирати церковні й монастирські маєтки, щоб віддати їх не селянам, а своїм приятелям, то Митрополит Арсеній 6-го березня 1763-го року сміливо виступив проти всього цього. Синод і цариця засудили Митрополита Арсенія на позбавлення са-

* Проф. И. Андреевъ: Икона всѣхъ Святыхъ въ Землѣ Россійской просіявшихъ”, 1961 рік. ст. 49.

ну і на заслання в Корельський монастир. Митрополит і далі ісповідував волю Церкви від умішувань царських, і року 1767-го був знову засуджений на позбавлення й монашества, і був засланий аж до смерти у тісну фортецю в м. Ревель, на березі моря.

А в кінці, р. 1770-го цариця Катерина II наказала замурувати Митрополита Арсенія, і 28-го лютого 1772-го року він від голоду й холоду віддав Богові духа...

Народ ще з часу суду над Митрополитом уважає його Святим Мучеником. Кілька разів підіймалася справа канонізації Митрополита Арсенія, але царська влада завжди була проти того...

Року 1918-го Всеросійський Церковний Собор у Москві постановив Митрополита-Мученика Арсенія Мацієвича канонізувати в Святі, але справи не докінчив, бо Собор був розігнаний большевиками.

Див. працю М. Іларіона: "Митрополит Мученик Арсеній Мацієвич", 1964 рік. Монографія на 280 ст.

6. Архимандрит Паїсій Величковський народився в місті Полтаві 21-го грудня 1722-го року, в родині місцевого побожного Протопопа, відомого поета Івана. Року 1735-го вступив до Київської Академії. Але незабаром, по чотирьох роках науки, Паїсій школу покинув, бо його тягло до монастирського життя. Побував у кількох монастирях, але все рвався

на Афон. Побував і в монастирях Молдавії, а року 1746-го прибув на Афон. Паїсій увесь віддався монашим подвигам, а біля нього збиралися браття. Року 1757 Паїсій став Ієромонахом, і заклав тут новий Скит Св. Пророка Іллі. При ньому зібралися монахи українці та молдовалахи, і він усіх ревно навчав. Біля нього зібралось не мало українців-козаків, що вийшли за кордон з гетьманом Іваном Мазепою 1709-го року по Полтавській прогрі.

Греки й турки на Афоні сильно тиснули монахів українців, і жити було тяжко. І о. Паїсій з 64 монахами переселився з Афону знову в Молдавію. По скитаннях по кількох монастирях: Драгомирна, Секул, нарешті 1779-го року Паїсій осівся в Нямецькому монастирі, а при ньому багато (400) монахів. Тут Паїсій і впокоївся 15-го листопада 1794-го року.

Архимандрит Паїсій Величковський був монахом освіченим, глибоко знав твори Отців Церкви і багато їх перекладав з грецької на церковно-слов'янську мову. Монашество любив усією своєю істотою, і відновив спільножитне монаше життя, т. зв. Старчество.

Зараз же по упокоєнні була написана особна Служба “Блаженному Отцю нашому Старцю Ієросхімонахові і Архимандриту Паїсію”.

О. Паїсій був найревніший молитвеник, і його слізна Молитва мала велику силу, він же й автор “Умної Мо-

литви”. Мав Дар передбачення. Ще за життя його бували чудесні зцілення за Молитвою Паїсія. Це був великий Подвижник і великий аскет. Упокоївся на чужині, у Нямецькому монастирі в Молдавії (Румунії), і не було кому подбати про його Канонізацію...

Його твори сильно вплинули на стан монашества в Росії і в Україні, і сильно підіймали скрізь його духа.*

* Див. М. Іларіон: Аскет українець старець Паїсій Величковський. Див. “Слово Істини” 1949 р. ч.ч.31, 32 і 33.

Див. ще окрему монографію: †Іларіон: “Старець Паїсій Величковський, його життя й праця”, 1965 р.

III.

НОВІ МУЧЕНИКИ ЗА ВІРУ.

Мучеників та Ісповідників за Віру в українській історії безконечно багато: страждали вони за час Татарщини, безконечно багато було їх і за час польської неволі, старої й нової.

А вже страждання за час комуністичної окупації України перевищило всі гоніння, які тільки знає історія!...

Мученики, що душу свою покладали за Православну Віру за час большевиків, — їх мільйони, а серед них довгі десятки Святителів та довгі сотні Духовенства. У більшості це Великомученики, бо комуністи звичайно їх перше тяжко мучили, а потім, вішали, стріляли, рубали, топили, забивали й т. ін.

Безумовно, прийде час, коли Православна Церква перегляне довгі списки їх, і багатьох з них канонізує. Пригадую тут, що від тіл Мучеників Церква не вимагає ані нетлінності, ані чудотворства, — канонізує їх за саме мучеництво за Віру, як то було на початках Християнства, аби тільки ці особи були чеснотними. Зрештою, від деяких з цих Мучеників чуда таки вже творилися.

Мучениками та Ісповідниками стали всі перші Єпископи Української Православної Автокефальної Церкви, з Митрополитом Василиєм на чолі.

Деякі з цих Мучеників уже оточені місцевим почитанням.

Протопресвітер М. Польський зібрав багато матеріалів для опису нових Мучеників, що постраждали за Віру під Советами, і випустив два томи: “Новые Мученики російськіе”. Том I 1949 р., том II 1957 р. Тут багато Мучеників і українців.

“Хто ж ці Мученики?” питає Протопресвітер М. Польський, і відповідає: “Із мільйонів забитих багато мільйонів померли з Вірою, Молитвою і покаєнням на устах і в серці... І їм прощено, бо вони покрили свої гріхи Мучеництвом і в день своєї смерті одержали з Христом Царство Небесне”... (ст. I. 4).

Ці Мученики за Православну Віру найрізнішого характеру. Наприклад, в Україні широко відомий Мученик за Православ'є о. доктор Митрат Гавриїл Костельник. Народився в Руському Керсетурі в Бачці, в Югославії. Український поет, філософ і вчений, видатний український патріот. У Львові був професором Духовної Академії. Написав багато вчених цінних праць, а богословські його праці схиляються до Православ'я. Виразно боронив Православ'є, за що греко-католицька церковна влада переслідувала його.

Року 1924-го у Львові о. Г. Костельник признавався вірогідним особам, і то повторяв не один раз, що він “при першій можливості поведе всю Галичину до повернення в Православіє”.

Коли Галичина опинилася під Сове-тами, о. Г. Костельник повів сильну агітацію порвати з Римом, довів до Собору 216 представників усіх трьох греко-католицьких Єпархій, і цей Со-бор 8-10 березня 1946-го року анулю-вав унію з Римом 1596-го року і прийняв Православіє.

За цю дію о. Гавриїл Костельник поніс мученичу смерть, -- 20-го ве-ресня 1948-го року, коли він у Львові виходив з Церкви зо Служби Божої, його вбив кулями в спину якийсь фа-натик греко-католицизма...

Див. “Діяння Собору Греко-Като-лицької Церкви у Львові 8-10 берез-ня 1946 р.”, Львів, 1946 р. Видання Президії Собору.

Додам іще тут, що в нашій Укра-їнській Церкві на Соборі 1629-го ро-ку в Києві була ухвалена т. зв. “Нау-ка про Св. Літургію”. Року 1640-го, за Митрополита Петра Могили, цей підручник (“Извѣстіе Учительное”) був ухвалений на Соборі удруге. І ось у ньому читаємо: “Коли під час Служби Іерея нападуть вороги чи чу-жинці, еретики або погани, чи убив-ники”, то Священик, коли може, не-хай утікає. “А коли не відступиться, краще зробіть: бо як буде забитий, прийме мученичого вінка!”

І тут же вдруге: “Бо коли будеш тоді вбитий, то будеш до Мучеників зарахований!”*

Ця “Наука” чи “Известіє учительное” затверджене Митрополитом Петром Могилою (воно є в його Требнику 1646-го року), — це погляд Церкви: Мученик за Віру стає Святим уже самим мучеництвом. Так був зарахований до Святих Преподобний Афанасій, Ігумен Берестейський, Преподобний Макарій, Ігумен Канівський, і багато інших.

* Див. “Наука про Св. Літургію”, 1962-го року, §§46 і 47. Переклад і вступ М. Іларіона.

IV.

ХРОНОЛОГІЧНИЙ СПИСОК УКРАЇНСЬКИХ СВЯТИХ.

Тут подаються коротенькі відомості про Святих, а повні відомості про них див. в спільному Списку Хору Святих на ст. 53-99.

I ВІК ПО ХРИСТІ.

1. Апостол Андрей Первозванний, Основоположник Української Православної Церкви. Пам'ять 30-го листопада.

Постанова Всеукраїнського Церковного Собору в Києві 1621-го року: "Апостол Андрей — це Апостол Український. На Київських Горах стояли ноги його, і очі його Україну бачили, а уста благословляли, і насіння Віри він у нас насадив. Воістину Україна нічим не менша від інших східніх народів, бо в ній проповідував Апостол!"

2. Апостол із 70-ти Стахій, учень Апостола Андрея Первозванного. Пам'ять 4-го січня і 31-го жовтня, ст. 55.

3. 4. 5. Святі Первомученики Інна, Пинна і Римма, скифи родом, ученики Апостола Андрея Первозванного з половини 1-го віку. Див. ст. 72.

IX ВІК.

1. Микола Аскольд, князь Київський. Його вбив кн. Олег 882 року. Пам'ять місцева. Див. ст. 100.

2. Костянтинопольський Патріярх Фотій, перший Охреститель України в 866 р. Пам'ять 6-го лютого. Див. ст. 101.

X ВІК.

1-7. Сім Святителів-Мучеників, Єпископів Херсонесських, IX віку: Агафодор, Василій, Євгеній, Євферій, Єлпідій, Єфрем і Капитон. Пам'ять святкується 7(20)-го березня.

8. Благовірна Княгиня України-Руси Ольга-Олена, упокоїлась 11. VII.969 р. Пам'ять 11-го липня.

9-10. Первомученик Київський Федір і його син юнак Іван, варяги, забиті в Києві за Віру 983 року.

11. Святий Михаїл, перший Митрополит Київський, † 992 р.

XI ВІК.

1, 2. Святі Мученики князі Борис і Гліб. Замордовані: Борис 24.VI.1015 р., а Гліб 5.IX.1015 р.

3. Святий Рівноапостольний Великий Князь Київський Володимир-Василій, † 15.VII.1015 р. Охрестив Україну 988-го року.

4. Святий Яким Корсунянин, перший Єпископ Новгородський, † 10. VII.1030.

5. Преподобний Мойсей Угрин, чернець Києво-Печерський, † 26. VII. 1043 р.

6. Блаженна велика княгиня Київська Анна-Ірина, † 10 лютого 1050 р.

7. Преподобний Іларіон, Митрополит Київський, † 12.X (3.XI), в середині XI віку.

8. Святий Князь Володимир Ярославич, † 4.X.1052 р.

9. Преподобний Єфрем, чернець Києво-Печерський, † 28.I.1053 р.

10. Святий Лука Жидята, Єпископ Новгородський, † 15.X.1058 р.

11. Преподобний Варлаам, Ігумен Києво-Печерський, † 19.XI.1065 р.

12. Преподобний Даміян, Зцілитель Києво-Печерський, † 1070 р.

13. Преподобний Антоній, Ігумен Києво-Печерський, † 7.V.1073 р.

14. Преподобний Єремія Прозорлівий, чернець Києво-Печерський, † 1074 р.

15. Преподобний Феодосій, Ігумен Києво-Печерський, † 3.V.1074 р.

16. Святий Леонтій, Єпископ Ростовський, чернець Києво-Печерський, † 1077 р.

17. Святий Мученик Ярополк, князь Володимиро-Волинський, убитий 22.XI.1086 р.

18. Преподобний Никон, Ігумен Києво-Печерський, † 1088 р.

19. Преподобний Матвій Прозорлівий, чернець Києво-Печерський, † 1088 р.

20. Святий Іван II, Митрополит Київський, † 31.VIII.1089 р.

21. Святий Ісаєя, Єпископ Ростовський, Чудотворець, чернець Києво-Печерський, † 15.V.1090 р.

22. Преподобний Ісакій, Затворник Києво-Печерський, Христа ради Юродивий, †14.II.1090 р.

23. Преподобний Григорій, Чудотворець Києво-Печерський, †1094 р.

24. Святий Стефан, Єпископ Володимиро-Волинський, чернець Києво-Печерський, †27.IV.1094 р.

25. Преподобний Агапіт, беззплатний лікар Києво-Печерський †1095 р.

26. Святий Герман, Єпископ Новгородський, з Києво-Печерських ченців, †10.II.1095 р.

27. Преподобний Євстратій, Постник і Мученик Києво-Печерський, †1096 р.

28. Святий Єфрем, Митрополит Переяславський, †1096 р.

29. Преподобномученики Василій та Федір, ченці Києво-Печерські, †11.VIII.1098 р.

31. Преподобний Іван, Печерський, чернець Києво-Печерський, XI-XII віку.

32. Преподобний Марк Києво-Печерський, XI-XII ст.

33. Преподобний Феофіл Плачливий і його брат Іван, ченці Києво-Печерські, XI-п.XII віку.

XI-XIII ВІК.

У їхніх Життях докладно віку не подано.

1. Преподобний Аврамій Затворник Києво-Печерський.

2. Преподобний Агафон, Чудотворець Київ-Печерський.

3. Преподобний Акила, Диякон Києво-Печерський.

4. Преподобний Анастасій, чернець Києво-Печерський.

5. Преподобний Арсеній Трудолюбивий, чернець Києво-Печерський.

6. Преподобний Веніамин, чернець Києво-Печерський, з купців.

7. Преподобний Геронтій, Канонарх Києво-Печерський.

8. Преподобний Елладій. Затворник Києво-Печерський.

9. Преподобний Євфимій. Схи монах Києво-Печерський.

10. Преподобний Захарій. Постник Києво-Печерський.

11. Преподобний Зенон, Постник Києво-Печерський.

12. Преподобний Іван, Постник Києво-Печерський.

13. Преподобний Іпатій, лікар Києво-Печерський, Чудотворець.

14. Преподобний Йосип Многоболящий, чернець Києво-Печерський.

15. Преподобний Леонтій, Канонарх Києво-Печерський.

16. Преподобний Леонтій, воротар Києво-Печерський.

17. Преподобний Макарій, чернець Києво-Печерський.

18. Преподобний Мартирій, Ієромонах Києво-Печерський.

19. Преподобний Мартирій, Затворник Києво-Печерський.

20. Преподобний Меркурій, Постник Києво-Печерський.

21. Преподобний Мойсей, Чудотворець і Страждальник Києво-Печерський.

22. Преподобний Нестор Молитвеник, чернець Києво-Печерський.

23. Преподобний Олексій, чернець Києво-Печерський.

24. Преподобний Онисим, Затворник Києво-Печерський.

25. Преподобний Павел, Слухняний, чернець Києво-Печерський.

26. Преподобний Паїсій, чернець Києво-Печерський, пам'ять святкується 19-го липня.

27. Преподобний Паїсій, чернець Києво-Печерський, пам'ять святкується 4-го листопада.

28. Преподобний Панкратій, Ієромонах Києво-Печерський, Зцілитель.

29. Преподобний Пафнутій, Затворник Києво-Печерський.

30. Преподобний Руф, Затворник Києво-Печерський.

31. Преподобний Сисой, Схимник Києво-Печерський. Пам'ять 6-го липня.

32. Преподобний Сисой, Схимник Києво-Печерський. Пам'ять святкується 24-го жовтня.

33. Преподобний Софроній, Затворник Києво-Печерський.

34. Преподобний Тит воїн, чернець Києво-Печерський.

35. Преподобний Федір, Чудотворець і Мовчальник Києво-Печерський.

36. Преподобний Феофан Мовчальник, чернець Києво-Печерський.

XII ВІК.

1. Преподобний Григорій, Іконописець Києво-Печерський, † 1105 р.

2. Преподобний Прохор, чернець Києво-Печерський, † 1107 р.

3. Святий Никита, Єпископ і Чудотворець Новгородський, з ченців Києво-Печерських, † 21-го січня 1108 р.

4. Преподобний Пимен Многостраждальний, чернець Києво-Печерський, † 10.II.1110 р.

5. Преподобна велика княжна Київська Анна Всеволодівна, † 2.XI.1113.

6. Священномученик Кúкша, Ігумен Києво-Печерський, † 1113 р.

7. Мученик Никон, чернець Києво-Печерський, замордований в'ятичами 1113 р.

8. Преподобний Пимен, Постник Києво-Печерський, Зцілитель і Прозорливець, † 27.VIII.1113 р.

9. Преподобний Чудотворець Аліпій, Ієромонах, іконописець Києво-Печерський, † 17-го серпня 1114 року.

10. Преподобний Нестор Літописець, чернець Києво-Печерський, † 1114 р.

11. Преподобний Ісає, Чудотворець Києво-Печерський, † 15.V.1115 р.

12. Святий Амфілохій, Єпископ Володимиро-Волинський, † 1122 р.

13. Блаженний Великий Князь Київський Мстислав, † 15.IV.1133 р.

14. Святий князь Чудотворець Всеволод-Гавриїл, онук кн. Володимира Великого, † 11.II.1138 р.

15. Преподобний Пимен, Постник Києво-Печерський, † 7.IX.1141 р.

16. Преподобний Микола Святоша (Святослав), князь Чернігівський, † 14.X.1143 р.

17. Блаженний Мученик князь Ігор Олегович, убитий 19.IX.1147 р.

18. Преподобний Ієромонах Онісифор, Ісповідник Києво-Печерський, Прозорливий, † 1184 р.

19. Святий Ніфонт, Єпископ Новгородський, чернець Києво-Печерський, † 8.IV.1156 р.

20. Блаженний Костянтин, Митрополит Київський, † 1159 року.

21. Преподобний Еразм, чернець Києво-Печерський, † 1160 р.

22. Преподобний Іван, Многостраждальний, чернець Києво-Печерський, † 1160 р.

23. Блаженний Великий Князь Київський Ростислав-Михаїл, † 14.III.1168 р.

24. Преподобна Євфросинія, княжна Полоцька, † 23.V.1173 р.

25. Мученик Андрей Боголюбський, убитий вночі з 29-го на 30-го червня 1174 року. Онук Вел. Кн. Володимира Мономаха. Пам'ять місцева в м. Володимирі. Див. ст. 57.

26. Преподобний Ігумен Герасим Київський, † 1178 р.

27. Святий Мстислав Ростиславович, князь Новгородський, † 14. 1180 року.

28. Преподобний Полікарп, Архимандрит Києво-Печерський, † 24. VII.1182 р.

29. Святий Кирил, Єпископ Турівський, Стопник, † 1183 р.

30. Преподобний Арефа. Затворник Києво-Печерський, † 1190 р.

31. Преподобний Тит, Ієромонах Києво-Печерський, Чудотворець, † 27. II. до 1190 р.

32. Преподобний Никон Сухий, чернець Києво-Печерський, поч. XII в.

33. Преподобномученик Анастасій, Диякон Києво-Печерський. Жив наприкінці XII віку.

34. Преподобний Анатолій, Затворник Києво-Печерський. Жив у XII столітті.

35. Преподобний Ілля, Чудотворець Києво-Печерський, жив у XII в.

36. Святий Лаврентій, Єпископ Турівський, чернець Києво-Печерський, XII віку.

37. Преподобний Макарій, Диякон Києво-Печерський, XII віку.

38. Преподобний Нектарій, чернець Києво-Печерський, XII віку.

39. Преподобний Никодим, Проскурник Києво-Печерський, XII віку.

40. Преподобний Онуфрій, Мовчальник Києво-Печерський, XII віку.

41. Преподобний Сильвестер, чернець Києво-Печерський, XII віку.

42. Преподобний Спиридон, Про-
скурник Києво-Печерський, XII віку.

43. Преподобний Феофан Пост-
ник, чернець Києво-Печерський, XII в.

XIII ВІК.

1. Святий Феоктист, Ігумен Кие-
во-Печерський, і Єпископ Чернігівсь-
кий, † 6.VIII.1123 р.

2. Преподобний Симон, Єпископ
Володимирський, † 22.V.1226 р. Чер-
нець Києво-Печерський.

3. Священномученик Лукіян, Прес-
вітер Києво-Печерський, убили тата-
ри 1240 р.

4. Преподобний Памва, Затворник
Києво-Печерський, † 18.VII.1240 р.

5. Святі Мученики Михаїл, князь
Чернігівський, і його боярин Федір,
замордовані татарами 20.IX.1244 р.
в Орді.

6. Преподобна княжна Євфроси-
нія, Чудотворка, † 25.IX.1250 р.

7. Преподобний князь Володимир-
ський Олександр Невський, син
Великого Князя Київського Ярослава
Всеволодовича, † 14.XI.1263 р.

8. Блаженний Серапіон, Єпископ
Володимирський, з ченців Києво-
Печерської Лаври, † 12.VII.1273 р.

9. Преподобний Лука, економ
Києво-Печерський, XIII віку.

XIV ВІК.

1. Блаженний Максим, Митропо-
лит Київський, † 6.XII.1305 р.

2. Мученик князь Михаїл Ярославович, убитий татарами 22.XI.1318 р.

3. Святий Петро, Митрополит Київський, Чудотворець, волиняк, 21. XII.1326 р.

4. 5. 6. Мученики Віленські Антоній, Іван і Євстафій, замордовані 1374 р.

7. Святий Олексій, Митрополит Київський, †12.II.1378 р.

8. Святий Діонисій, Архиепископ Суздальський, †1385 р.

9. Преподобний Димитрій, Чудотворець Прилуцький, †11.II.1392 р.

10. Преподобний Аврамій Трудюлюбивий, Ігумен Києво-Печерський. Жив у XIV віці.

11. Преподобний Григорій, Чудотворець Києво-Печерський, XIV в.

12. Преподобний Мардарій, Затворник Києво-Печерський, XIV віку.

13. Преподобний Силуан, Схимник Києво-Печерський, XIV віку.

14. Преподобний Діонисій Щепана. Ієромонах Києво-Печерський, XIV-XV віку.

XV ВІК.

1. Святий Кипріян, Митрополит Київський, 16.IX.1406 р.

2. Преподобний Стефан Киянин, чернець Києво-Печерський, †14.VII.1406 р.

3. Святий Фотій, Митрополит Київський, †2.VI.1431 р.

4. Преподобний Ігнатій, Архимандрит Києво-Печерський, †1438 р.

5. Преподобний Феодосій (Федір) Острозький, Чудотворець, чернець Києво-Печерський, †1441 р.

6. Святий Великомученик Іван Сучавський, купець, †2.VI.1442 р.

7. Священномученик Макарій, Митрополит Київський, татари вбили його 1.V.1490 р.

XVI ВІК.

1. Свята княгиня Юліянія, †6.VII.1540 р.

XVII ВІК.

1. Преподобний Мученик Афанасій, Ігумен Берестейський. Закатований поляками 8.IX.1648 р. за виступи проти унії.

2. Преподобний Іов, Ігумен Почаївський, Чудотворець, †28.X.1651 р.

3. Святий Афанасій Лубенський Сидячий. Патріярх Костянтинопольський, †5.V.1654 р.

4. Священномученик Парфеній, Патріярх Костянтинопольський, повішений турками 24.III.1657 року ніби за зносини з козаками.

5. Преподобномученик Макарій, Ігумен Овруцький і Канівський, татари замучили 7.IX.1678 р.

6. Святий Мученик Павел, Українець, замучений Турками 6.IV.1683 р.

7. Святий Мученик младенець Гавриїл Слуцький, замордований 20.V.1690 р.

8. Святий Феодосій Углицький, Архиепископ Чернігівський, †5.II.1690 р.

XVIII ВІК.

1. Святий Дмитрій Туптало, Митрополит Ростовський, †28.X.1709 року.

3. Святий Іван Максимович, Митрополит Тобольський, 10.VI.1715 р.

3. Святий Прозорливець Іван, українець, †27.V.1730 р.

4. Святий Інокентій, Єпископ Іркутський, †26.XI.1731 р.

5. Святий Йоасаф Горленко, Єпископ Білгородський, †10.X.1754 р.

6. Святий Софроній (Кристалевський), Єпископ Іркутський, †30.III.1771 р.

МІСЦЕВО ПОЧИТАНІ СВЯТИТЕЛІ, ЩО ЧЕКАЮТЬ КАНОНІЗАЦІЇ.

1. Митрополит Тобольський Філофей Лещинський, †31.V.1727 р.

2. Архієпископ Тверський Феодил акт Лопатинський, †6.V.1741 р.

3. Архієпископ Псковський Симон Тодорський, †22.II.1754 р.

4. Митрополит Тобольський і Сибірський Павел Конюскевич, †4.XI.1770 р.

5. Митрополит Ростовський Арсеній Мацієвич, борець за права Церкви. Великомученик, †28.II.1772 р.

6. Архимандрит Старець Паїсій Величковський, †15.XI.1794 р.

Про них див. вище ст. 102-111.

Різні вияснення до Хору Святих подаються в скремій монографії "Канонізація в Українській Церкві".

V.

ВИСОКОЧЕСНОТНІ ПОДВИЖНИКИ.

В історії Української Православної Церкви було багато найрізніших Подвижників, які вславилися своїм високочесотним життям, або великими діями в нашому історичному церковно-мужитті. Церковне наше життя довгі віки було невільне, і Церква не могла робити вільну Канонізацію там, де її треба було робити. І це була одна з причин, чому в нашій Церкві так мало Святих.

Таких високочесотних осіб в історії нашої Церкви було дуже багато, але я подам для прикладу тільки двох, більше знаних. Глибоко віримо, що настане час, коли наша Церква Мати вишукає цих достойних осіб і належно прославить їх усіх.

Не раз підіймалося питання про прославлення Церквою її великих оборонців: Князя Костянтина Острозького (1526-1608), ченця Івана Вишенського (1545 чи 1550 -- по 1620) і ін.

1. Екзарх Вселенського

Патріярха Никифор.

Великий Протосинкел Костянтинпольської Церкви, Екзарх Вселенського Патріярха Никифор багато

прислужився Українській Православній Церкві і життя своє поклав за неї.

Це був муж високої освіти, родом грек. Навчався він в Італії, в місті Падуї. І в цьому Падуанському університеті Никифор пізніше став ректором “Еллінських (грецьких) наук”. З Італії Никифор вернувся в Костянтинополь, і став працювати при Великій Церкві і при Патріярхії.

Никифор став при Патріярху Єремії II його Архидияконом у стародавньому значенні, — його близьким помічником. Три роки Архидиякон Никифор був заступником Царгородського Патріярха і керував усім Патріярхатом.

Костянтинопольський Собор 1592-го року уповноважив Никифора, “мужа повного всякої науки й наймудрішого”, займати перше місце на всіх Соборах Царгородського Патріярхату, мати першенство чести навіть перед Митрополитами, і рішати на Соборах ім'ям Патріярха всі питання Віри та Церкви. Це були великі права, але їх надав Екзархові сам Собор 1592 року, на якому головував Патріярх Єремія II.

Довший час Екзарх Никифор перебував у Молдавії і головував тут на кількох Соборах. Під соборною грамотою 17-го серпня 1595-го року Никифор підписався: “Містоблюститель (Заступник) Святішого Костянтинопольського Престола”.

Багато видатних православних маг-

натів благали вселенського Патріярха прислати добрих Духовних в Україну, бо таємно готується унія. З часом Патріярх був повідомлений про унію в Римі 1595-го року, яку таємно від своєї пастви присягли Папі Єпископ Луцький Кирило Терлецький та Єпископ Володимирський Іпатій Потій. Треба було поспішати, — і Патріярх вислав в Україну до князя Костянтина Острозького свого Екзарха Никифора.

Екзарх з провідниками від кн. Острозького подався з Молдавії в Україну, але на польському кордоні його затримали, бо був королівський наказ арештовувати всіх посланців Вселенського Патріярха, — щоб не дати йому змоги боронити православних від польської унії. І Екзарха Никифора доставили в Хотин і вкинули у в'язницю.

Довго мучився в польській в'язниці Екзарх.

Але посланці князя Острозького таки зробили своє, — викрали чи викупили з в'язниці Екзарха Никифора й доставили його в Остріг до князя Костянтина Острозького.

Православні українці і білоруси сильно зраділи, — прибула таки висока духовна особа, яка врятує православних від насильної й обманної унії. І князь Костянтин Острозький з іншими магнатами послали двох високих панів повідомити польського короля, що прибув до нього в церков-

них справах Екзарх Вселенського Патріарха Никифор, який візьме уділ на Соборі.¹

Король мусів стерпіти всю справу...

Прийшов час Берестейського “Собору” 1596-го року, жовтень. На Собор приїхав князь Острозький з сином Олександром і з Екзархом Никифором. І Никифор всі свої сили поклав, щоб канонічно оборонити православних від насильної польської унії. І Никифор справді все можливе зробив: головував на Соборі і зовсім розбив плани польського короля.

Польський король Сигизмунд III розлютився, і оголосив Екзарха Никифора турецьким шпіоном, і наказав судити Никифора. Суд був складений з самих поляків сенаторів, але кн. Острозький опротестував такий склад і добився, що в суд увійшли й земські послы. Року 1597-го в Варшаві відбувся цей суд, — і офіційно Екзарха Никифора виправдали від вини шпіонажу... Православний Берестейський Собор 1596-го року був навіки очищений від видуманої неслави.

Король польський ще більше розлютився і пересварився з кн. Острозьким... А той, грюкнувши дверима, виїхав з Варшави. Виїхав, не взявши з собою Екзарха і не давши йому оборони...

¹ Митрополит Макарій: Історія Русской Церкви. Спб. 1900 року, том IX ст. 649-651. Крім цього, у V томі “Історії України-Руси” М. Грушевського на ст. 603-606, 1955 р.

І Екзарха схопили, закували в кайдани, і вкинули в Марієнбурзьку фортецю, де Никифор довго мучився, а вкінці і душу віддав Богові... Одні джерела кажуть, що помер з голоду, а інші - був задушений з наказу короля...

Священномученик Никифор життя своє віддав за Українську Православну Віру, боронячи її від унії.

Де його Моцці мученичі? Поляки знищили... Незабаром, року 1608-го помер і князь Костянтин Острозький, і ніхто не зайнявся справою Канонізації Мученика Никифора. Ніхто не зайнявся тим, бо польська влада не допустила б до такої Канонізації.

А Канонізація ж Мучеників робиться на основі самого факта мучеництва, а не чого іншого.

2. Схимонах Іов Княгиницький

Схимонах Іов Княгиницький свого часу, XVI - - XVII віку, відомий був по всій Україні і своєю сміливою обороною Православія, і своїм правдивим чесотним і аскетичним життям.

Його Життя написав його сучасник Ієромонах Ігнатій з Любарова. Він пише, що Преподобний Отець Іов народився в місті Тисмяниці, в Галичині на Покутті, в благородній родині Княгиницьких.

Спочатку юнак Іван навчався в Унівському монастирі, а незабаром

поступив в Острізьку Академію. Іван Княгиницький добре вчився і звернув на себе увагу князів Острозьких, а для молодого кн. Олександра списав Псалтиря.

Цього часу князь Костянтин Острозький посилав велику пожертву на Афон, і відвезти її доручив студентові Івану Княгиницькому. Той охотно поїхав на Афон, і доручення виконав належно. Афон сильно вподобався молодому юнакові.

І Іван Княгиницький удруге поїхав на Афон, — і там півтора року був послушником одного скитника Старця.

По цьому Княгиницький вступив послушником у Ватопедський монастир, і тут прийняв монашество, — став Єзекіїлем. І 12 літ пробув він у цьому монастирі, — добре навчився грецької мови і вивчив афонське чернече життя. Був він монахом освіченим і талановитим.

Трапилось, що з Афону послали до царя московського за милостинею, і вибір упав на ченця Єзекіїля, бо він добре знав мови грецьку і руську (українську). Княгиницький поїхав, і добре виконав завдання й привіз велику й щедру милостиню від московського царя.

Посланий він був і другий раз в Москву, але в ній тоді був “сумний час”, і Княгиницький доїхав тільки в Україну, і вже тут позостався назавжди. Жив він в Угорницькому манас-

тирі, в добрах дідича Адама Балабана.

Незабаром по тому, року 1611-го Іов Княгиницький заснував Чеснохресного Скита на Підгір'ї в Карпатах, біля села Маняви на березі річки Баторсова, і він же 10 років жив і навчав у цьому Скиті-манастирі. У Манявському Скиті зібралось кілька сот ченців, а Іов запровадив у ньому Студитського Афонського Устава.

Іов Княгиницький був знаний по всій Україні, і його запрошували навчати афонського життя. І Княгиницький працював у монастирях Унівському, Дерманському, Києво-Печерському, скрізь запроваджуючи спільножитний Устав.

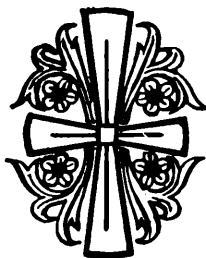
Іов Княгиницький був подвижником сильного духа і не давав ширитися унії. Багато їздив по Галичині, боронячи Православіє. Взагалі для свого часу схимонах Іов Княгиницький був міцним стовпом Православія, і людиною високочесотною.

Упокоївся Іов Княгиницький 29-го грудня 1621-го року. Як твердить його життя, був він “муж праведний, непорочний і правдивий”. Український народ поважав його, і дивився на нього, як на “світильника на свічнику”. Люди завжди твердили, що Княгиницький “безперестанно перебував в пості, неспанні та в Молитві”.

Час був сильно тяжкий, в Церкві не було кому дбати про спокій у ній, —

і схимонах Іов позостався непро-
славленим, -- не канонізованим.

Незабаром по впокоєнні Іова Ієро-
монах Ігнатій з Любарова склав його
Життя.²

² Життя це видрукуване у Львові в "Зоря
Галицкая" на 1860 р. А неповне подав проф.
С. Голубев у "Петръ Могила", Київ, 1883 р.,
том I, додатки, ст. 225-231.

ЧАСТИНА ТРЕТЯ:

МІСЯЦЕСЛОВ
УКРАЇНСЬКИХ СВЯТИХ

**ЧАСТИНА ТРЕТЯ:
МІСЯЦЕСЛОВ УКРАЇНСЬКИХ
СВЯТИХ.**

Тут подаю тільки самі назви українських Святих у календарній формі, цебто в порядку українських Святців, — у порядку днів місяця.

Дні подаю за старим стилем, а в дужках — стиль новий.

Назву кожного Святого подається в родовому відмінкові, а початкове слово “Пам’ять” опускається.

МІСЯЦЬ СІЧЕНЬ.

2(15). Пам’ять Преподобного Сильвестра, ченця Києво-Печерського.

4(17). Преподобного Акили, Диякона Києво-Печерського.

8(21). Преподобного Григорія, Чудотворця Києво-Печерського.

19. (1. II). Преподобного Макарія, Диякона Києво-Печерського.

19 (9.II). Преподобного Макарія, ченця Києво-Печерського.

20(2.II). Преподобного Мовчальника Євфимія, схимонаха Києво-Печерського. Святих Мучеників скифів: Інни, Пинни і Римми, учнів Апостола Андрея Первозванного.

22. (4. II). Преподобномученика Анастасія, Ієродиякона Києво-Печерського.

28 (10. II). Святого Єфрема Печерського, Митрополита Переяславського.

29 (11. II). Св. Лаврентія, Затворника Києво-Печерського і Єпископа Турівського.

30 (12. II). Преподобного Зинона, Постника Києво-Печерського.

31 (13. II). Святого Никити, Єпископа і Чудотворця Новгородського.

МІСЯЦЬ ЛЮТИЙ.

5(18). Св. Феодосія Углицького-Полоницького, Архієпископа Чернігівського.

9(22). Преподобного Панкратія, Ієромонаха Києво-Печерського. — Відкриття Мощів Св. Інокентія, першого Єпископа Іркутського.

10 (23). Преподобного Прохора, ченця Києво-Печерського. — Св. Луки Жидяти, Єпископа Новгородського. — Св. Германа, Єпископа Новгородського. — Св. Якіма Корсунянина, першого Єпископа Новгородського. — Блаженної великої княгині Київської Ірини-Анни (Індигерди).

11(24). Преподобного Дмитрія, Чудотворця Прилуцького. — Св. Князя Всеволода-Гавриїла, Чудотворця Псковського.

12(25). Св. Олексія, Митрополита Київського і всієї Руси.

14(27). Преподобного Ісакія, Затворника Києво-Печерського. — Перенесення Мощів князя Чернігівського Михаїла і його боярина Феодора із Чернігова в Москву.

15(28). Преподобного Пафнутія, Затворника Києво-Печерського.

17(2.III). Преподобного Феодора, Мовчальника Києво-Печерського.

20(5.III). Преподобного Агафона, Чудотворця Києво-Печерського.

24(9. III). Преподобного Еразма, ченця Києво-Печерського.

27(12.III). Преподобного Тита, Ієромонаха Києво-Печерського. — Преподобного Тита, воїна, ченця Києво-Печерського.

МІСЯЦЬ БЕРЕЗЕНЬ.

4(17). Преподобного Герасима, Київського.

7(20). Святителів-Мучеників, Єпископів Херсонських: Агафодора, Василя, Євгенія, Єлпидія, Єфрема, Єферія і Капитона.

14(27). Блаженного князя Ростислава-Михаїла Київського.

23(5.IV). Преподобного Никона, Ігумена Києво-Печерського.

24(6.IV). Преподобного Захарія, Постника Києво-Печерського. — Священномученика Парфенія, Патріярха Царгородського.

28(10.IV). Преподобного Євстратія, Постника Києво-Печерського.

30(12.IV). Святого Софронія, Єпископа Іркутського.

31(13.IV). Преподобного Іпатія, лікаря Києво-Печерського.

МІСЯЦЬ КВІТЕНЬ.

1(14). Преподобного Геронтія, Канонарха Києво-Печерського.

4(17). Преподобного Йосипа Многоболящого, ченця Києво-Печерського.

6(19). Святого Мученика Павла.

8(21). Преподобного Руфа, Затворника Києво-Печерського.

14(27). Литовських Мучеників: Антонія, Івана й Євстафія.

15(28). Блаженного великого князя Київського Мстислава-Федора.

20(3.V). Св. Мученика младенця Гавриїла Слуцького.

21(4.V). Святителя Нифонта, Єпископа Новгородського.

24(7.V). Преподобного Сави, монаха Києво-Печерського. — Преподобного Олексія, ченця Києво-Печерського.

27(10.V). Святого Стефана, Єпископа Володимир-Волинського.

28(11.V.). Святого Кирила, Єпископа Турівського.

МІСЯЦЬ ТРАВЕНЬ.

1(14). Священномученика Макарія, Митрополита Київського.

2(15). Перенесення Мощів Святих Мучеників князів Бориса і Гліба.

3(16). Преподобного Феодосія, Ігумена Києво-Печерського.

5(18). Святого Афанасія Лубенського, Патріярха Костянтинопольського.

6(19). Преподобного Іова, Ігумена Почаївського.

8(21). Преподобного Арсенія Трудолюбивого, ченця Києво-Печерського.

9(22). Перенесення Мощів Мученика младенця Гавриїла.

10(23). Преподобного Симона, Єпископа Володимирського і Суздальського.

11(24). Преподобного Софронія, Затворника Києво-Печерського.

13(26). Перенесення Мощів Преподобного Макарія, Архимандрита Овруцького й Канівського.

15(28). Святого Ісайї, Єпископа Ростовського, Чудотворця Києво-Печерського.

18(31). Знайдення Мощів Преподобної князівни Київської Анни Всеволодівни.

20(2.VI). Перенесення Мощів Св. Олексія, Митрополита Київського і всієї Руси, Чудотворця.

23(5.VI). Преподобної Євфросинії, княжни Полоцької. — Святого Леонтія, Єпископа Ростовського.

27(9.VI). Святого Ісповідника Івана Українця.

МІСЯЦЬ ЧЕРВЕНЬ.

1(14). Преподобного Агапита, беззаплатного лікаря Києво-Печерського.

2(15). Святого Великомученика Івана Сучавського.

5(18). Блаженного Ігоря, великого князя Чернігівського і Київського, у схимі Гавриїла. - Блаженного Костянтина, Митрополита Київського і всієї Русі.

10(23). Святого Івана, Митрополита Тобольського. - Преподобного Силуана, схимника Києво-Печерського.

14(27). Святого Мстислава-Юрія, князя Новгородського.

15(28). Святого Михаїла, першого Митрополита Київського і всієї Русі.

18(1.VII). Преподобного Леонтія, Канонарха Києво-Печерського.

26(9.VII). Святого Діонісія, Архiepіскопа Суздальського.

МІСЯЦЬ ЛИПЕНЬ.

2(15). Святого Фотія, Митрополита Київського і всієї Русі.

3(16). Преподобного Анатолія, Затворника Києво-Печерського.

11(24) Благовірної княгині Ольги.

12(25). Мучеників Київських Федора й його сина Івана. Блаженного Серапіона, Єпископа Володимирського.

14 (27). Преподобного Стефана Махрищського.

15(28). Святого Рівноапостольного великого князя Київського Володимира, у Св. Хрещенні Василя.

18(31). Преподобного Івана Многостраждального, ченця Києво-Печерського. — Преподобного Памва́, Затурника Києво-Печерського.

19 (I.VIII). Преподобного Паїсія Києво-Печерського. — Великомученика князя Романа Олеговича.

20(2.VIII). Відкриття Мощів Преподобномученика Афанасія, Ігумена Берестейського.

21(3.VIII). Преподобного Онуфрія, Мовчальника Києво-Печерського, Чудотворця. — Преподобного Онисима, Затурника Печерського.

24(6.VIII). Святих Мучеників, князів Бориса й Гліба, у Св. Хрещенні Романа й Давида. — Преподобного Полікарпа, Архимандрита Києво-Печерського.

26(8.VIII). Преподобного Мойсея Угриня, ченця Києво-Печерського.

28(10.VIII). Преподобного Мойсея, Чудотворця Печерського.

МІСЯЦЬ СЕРПЕНЬ.

6(19). Святого Феоктиста, Єпископа Чернігівського.

7(20). Преподобного Пимена Многоболізного, ченця Києво-Печерського. — Преподобного Пимена, Постника Печерського.

8(21). Преподобного Григорія, іконописця Києво-Печерського. - - Пре-

подобного Григорія, Чудотворця Києво-Печерського.

11(24). Преподобних Василя і Федора, ченців Києво-Печерських. — Упокоєння Преподобного і Чудотворця Феодосія, князя Острозького, ченця Києво-Печерського.

14(27). Перенесення Мощів Преподобного Феодосія, Ігумена Києво-Печерського.

17(30). Преподобного Чудотворця Аліпія, іконописця, Ієромонаха Києво-Печерського.

21(3.IX). Преподобного Аврамія Трудолобивого, Ігумена Києво-Печерського.

24(6.IX). Перенесення Мощів Св. Петра, Митрополита Київського і всієї Руси.

27(9.IX). Священномученика Кукші, Ігумена Києво-Печерського. — Преподобного Пимена, Постника Києво-Печерського, Зцілителя і Прозорливця.

28(10.IX). Пам'ять усіх Святих Печерських, що спочивають у Дальших Печерах. — Відкриття Мощів Преподобного Іова, Ігумена Почаївського.

30(12.IX). Святого благовірного князя Олександра Невського.

31(13.IX). Святого Івана, Митрополита Київського і всієї Руси.

МІСЯЦЬ ВЕРЕСЕНЬ.

4(17). Прославлення Мощів Святого Іоасафа, Єпископа Білгородського.

5(18). Святого князя Гліба, у Хрещенні Давида. — Преподобномученика Афанасія, Ігумена Берестейського.

7(20). Преподобномученика Макарія, Ігумена Овруцького і Капівського.

9(22). Відкриття й перенесення Мощів Святого Феодосія Углицького, Архієпископа Чернігівського.

10(23). Преподобного Павла Послушливого, ченця Києво-Печерського.

16(29). Святого Кипріяна, Митрополита Київського і всієї Руси.

20(3.X). Святих Мучеників Михаїла, князя Чернігівського, і його боярина Феодора.

21(4.X). Знайдення Мощів Св. Дмитрія, Митрополита Ростовського.

22(5.X). Пам'ять усіх Києво-Печерських Преподобних, що спочивають у Близьких (Антонієвих) Печерах.

25(8.X). Преподобної Єфросинії, княжни Чернігівської.

30(13.X). Святого Михаїла, Митрополита Київського і всієї Руси.

МІСЯЦЬ ЖОВТЕНЬ.

3(16). Преподобного Діонісія, Ієромонаха Києво-Печерського.

4(17). Святого князя Володимира і матері його великої княгині Анни. — Преподобних Елладія і Онисима, Затворників Печерських.

5(18). Преподобного Даміяна, Цілителя Печерського. — Преподобного Єремія Прозорливого, ченця Кие-

во - Печерського. — Преподобного Матвія Прозорлівого, ченця Києво-Печерського. — Святих Петра, Олексія і Йони, Митрополитів Київських і всієї Руси.

10(23). Собор семи Святих Волинських: Преподобного Іова Почаївського, Святителя Стефана і Святителя Амфілохія, Єпископів Володимирських, Преподобномученика Макарія, Архимандрита Овруцького, Благовірних і Преподобних Князів: Ярополка Із'яславовича, Князя Федора-Феодосія Острозького і княжни Юліанії Ольшанської.

11 (26). Преподобного Феофана Постника, ченця Києво-Печерського.

13(26). Преподобного Веніямина, ченця Києво-Печерського.

14(27). Преподобного Миколи Святоші, князя Чернігівського і Луцького.

15(28). Святого Діонісія, Архiepіскопа Суздальського. Священномученика Лукіяна, Пресвітера Києво-Печерського.

16(29). Преподобного Лонгина, Воротаря Києво-Печерського.

24(6.XI). Преподобного Арéфи, Затворника Києво-Печерського. — Преподобного Сисоя, Схимника Києво-Печерського. — Преподобного Феофана Мовчаливого, ченця Києво-Печерського.

25(7.XI). Преподобного Мартирія, Іеромонаха Києво-Печерського.

Преподобного Мартирія, Затворника Києво-Печерського.

27(9.XI). Преподобного Нестора Літогисця.

28(10.XI). Преподобного Іова, Ігумена Почаївського. — Святителя Дмитрія, Митрополита Ростовського. — Преподобного Нестора Молітвеника, ченця Києво-Печерського.

29(11.XI). Преподобного Аврамія, Затворника Києво-Печерського.

31(13.XI). Преподобних Спиридона й Никодима, Проскурників Києво-Печерських. — Преподобного Анастасія, ченця Києво-Печерського.

МІСЯЦЬ ЛИСТОПАД.

3(16). Преподобної княжни Анни Всеволодівни Київської.

4(17). Преподобного Меркурія, Постника Києво-Печерського.

6(19). Преподобного Луки, ченця Києво-Печерського.

9(22). Преподобного Ієромонаха Онисифора, Ісповідника Києво-Печерського.

19(2.XII). Преподобного Варлаама, Ігумена Києво-Печерського.

22(5.XII). Святого Ярополка, князя Володимир-Волинського. — Мученика Михаїла Ярославовича, кн. Тверського.

26(9.XII). Святого Інокентія, Єпископа Іркутського.

27(10.XII). 1192 р. знайдення Мощів Св. Всеволода (в Хрещенні Гавриїла), князя Псковського.

29(12.XII). Преподобного Нектарія, ченця Києво-Печерського.

МІСЯЦЬ ГРУДЕНЬ.

6(19). Блаженного Максима, Митрополита Київського і всієї Руси.

7(20). Преподобного Івана Постника, ченця Києво-Печерського.

10(23). Святого Йоасафа, Єпископа Білгородського.

11(24). Преподобного Нікона Сухого, ченця Києво-Печерського.

13(26). Преподобного Мардарія, Затворника Києво-Печерського.

19(1.I). Преподобного Іллі, Чудотворця Києво-Печерського.

20(2.I). Преподобного Ігнатія, Архимандрита Києво-Печерського.

21(3.I). Святого Петра, Митрополита Київського і всієї Руси Чудотворця.

29(11.I). Преподобного Мάρка, Києво-Печерського Пещерника.

СПІЛЬНІ СВЯТКУВАННЯ.

Друга неділя по Зелених Святках: Пам'ять усіх Святих, що в Україні просяли.

Друга неділя Великого Посту: Пам'ять усіх Преподобних, що спочивають в обох Київських Печерах, — Ближчих і Дальших.

Див. ще вище, ст. 97-98.

ЛІТЕРАТУРА ПРО СХІДНІХ І УКРАЇНСЬКИХ СВЯТИХ.

Література про східних взагалі та українських Святих зосібна дуже велика. Вона головно російською мовою, українських праць дуже мало.

Подаю, звичайно, тільки головніше.

1. Життя Святих.

1. “Великіє Миней — Четъи, собраныє Всероссійскимъ Митрополитомъ Макаріемъ”. Випуск 1-14, Петербург, 1868-1917 роки. Макарій, ще будши Архнепископом Новгородським, задумав зібрати в одне всю писану літературу, починаючи з початку Християнства в Україні-Русі. За свого життя (†1563 року) зібрав і всю літературу розложив на 12 величезних томів за місяцями. Сюди ввійшли всі відомі Життя Святих, а також Служби новим Святим, канонізованим на московських Соборах 1547 і 1549 років. Археографічна Комісія в Петербурзі почала в році 1868-му видавати ці мінеї Четъї (читані), але видала тільки 14 випусків. Відомі 4 примірники цих Великих Міней в оригіналах.

2. “Четъи Мінеи чи Життя Святих”, чотири томи (по три місяці в томі), видру-

кувані в друкарні Києво-Печерської Лаври, в Києві. Том I 1689 р., 10 + 697 листів. Том II 1695 р., 5 + 765 листів. Том III 1700 р., 1 + 790 л. Т. IV 1705 р. Склав Митр. Ростовський Димитрій Туптало (1651-1709). Над “Життям Святих” працював він 20 літ (1685-1705). Ці “Четьї Мінеї” розійшлися по всьому слов'янському світі. У XVIII віці було їх 10 видань, і в віці XIX друк їх не спинявся. Року 1759-го ці “Четьї — Мінеї” вийшли з сильно переробленою мовою автора на російську, власне — в російському перекладі.

Про них див. Іларіон: Святий Димитрій Туптало, його життя і праця, 1960 р., ст. 72-94.

3. Книга, глаголемая “Описание о Россійскихъ Святыхъ”. Книга з XVII віку, її доповнив граф М. В. Толстой, видрукувана в “Чтенія въ Общ. Ист. и Др. Росс.” за 1886 р. кн. 4. Вийшла окремо М. 1888 р.

4. С. С.: Опытъ историческаго словаря о всѣхъ въ истинной Православной Греко-Россійской Вѣрѣ святою непорочною жизнью прославившихся Святыхъ мужахъ. Москва, 1784 р. Автор — майор Сергій Соковнин.

5 С л о в а р ь исторической о Святыхъ, прославленныхъ въ Россійской Церкви, и о нѣкоторыхъ Подвижникахъ Благочестія мѣстно чтимыхъ. Спб. 1836 рік, видання друге Спб. 1862 рік. Автор точно не відомий, — може князь Еристов, або Яковлів.

6. Єпископъ Сергій (Спасскій): Полный мѣсяцесловъ Востока. Москва, 1875-1876 роки, два томи. Єп. С. Спасский — магістер Київської Духовної Академії.

7. Мѣсяцесловъ Святыхъ, всею Русской Церковію или мѣстно чтимыхъ. Склав Єпископ Подольський Димитрій, 1878-1883, чо-

тири випуски. Видання друге 1893-1901, 11 випусків.

8. Житія Святыхъ, ежедневное чтение для народа. 120 малюнків, 12 книжок. Спб. 1886 року, видання друге 1897 р.

9. Житія Святыхъ Россійской Церкви, также Иверскихъ и Славянскихъ, и мѣстно чтимыхъ подвижниковъ Благочестія. Склад Андрей Николаевич Муравьев. Вийшли в 12 томах, Спб. 1855-1858 р.р., друге видання 1859-1868. А Муравйов був дуже впливовим, і йому дозволено було видати раніше не видані Життя.

10. Русскіе Святые, чтимые всею Церковію или мѣстно. Опытъ описанія жизни ихъ. Склад Филарет (Гумилевський), Архиепископ Чернігівський. У 12 книжках. Чернігів, 1861-1865 роки. Друге видання 1865 р., Чернігів. Третьє, посмертне, Спб. 1882 р. Дуже старанно й науково опрацьовані Життя.

11. Житія Святыхъ, чтимыхъ Православною Церковію. Спб., у 12 томах, третє видання, 1900 р. Склад Архиепископ Чернігівський Филарет (Гумилевський). З малюнками Святых акад. Солнцева. Подано також описи всіх Святых, а також всіх Чудотворних Ікон. Критична наукова праця. Тут багато Житій, автором яких Филарет не був. Багато Житій написані, як великі монографії про них. Високоцінне видання.

12. Архиепископ Филаретъ (Гумилевський): Историческое учение объ Отцахъ Церкви". Спб. 1859 р., третє видання 1882 р. Три томи на 860 ст.

13. Архим. Игнатій (Брянчанинов): Краткія жизнеописанія русских Святых. 1875 р.

14. М. Сабининъ: Полное жизнеописаніе Святыхъ грузинскихъ. Спб. 1871-1873.

15. Прот. Д. Вершинскій: Мѣсяцесловъ Восточной Церкви. 1856 рік.

16. Житія Святыхъ, чтимыхъ Православною Церковію, а также чтимыхъ Греческою Церковію, южно-славянскихъ, грузинскихъ и мѣстно чтимыхъ въ Россіи. Склад Д. Протопопов. Москва, 12 книг, 1884-1885 роки. Мало критичне.

17. Архиепископ Леонидъ: Святая Русь или свѣдѣнія о всѣхъ Святыхъ и Подвижникахъ Благочестія на Руси (до XVIII в.) обще и мѣстно чтимыхъ. Спб. 1891 рік.

18. Житія Святыхъ. Видання Братства Преп. Іова Почаївського, російською мовою, Мюнхен. Виходили з 1950 р., має бути в 24 книжках. З малюнками, з доданням уривків про них з "Лицевого Подлинника".

19. Свящ. М. Едлинскій: Подвижники и Страдальцы за Вѣру Праведную. Спб. 1895 рік, 229 ст. Святі до XIV віку.

20. Ф. В. Фарраръ: Жизнь и труды Святыхъ Отцовъ и Учителей Церкви. Два томи, видання друге. З англійської переклав А. П. Лопухин.

21. Житія Святыхъ. Склала за Четьми-Минеями Софія Дестунис. 12 томів, більше 2500 сторінок. З малюнками Святих акад. Ф. Г. Солнцева.

22. Життя Святих Господніх, на всі дні року. Мовою польською, склад о. проф. Бічнау, з доданням Святих польських, біля 400 малюнків. Року 1895-го, на 1263 сторінки. В США з цього було зроблене фотографічне перевидання в Чикаго.

23. Краткія Житія Святыхъ на весь годъ.

Видання Редакції журналу “Воскресное Чтеніе”, Варшава, 1929 рік, 312 ст.

24. Бахметева А. Н.: Избранныя Житія Святыхъ, кратко изложенныя по руководству Четихъ-Миней и нѣкоторыхъ другихъ источниковъ. Съ изображеніями 12 Праздниковъ и Святых. У 12 томах. Москва, 1899 рік, видання 13, Ступинина.

25. Училище Благочестія. Склав Ігумен Пантелеймон. Частина I 1944 рік, ч. II 1946 рік. Тут дані і Життя Святих за січень і лютий.

26. Житія Святых, изложенныя по руководству Четыхъ-Миней Св. Димитрія Ростовського. Книга I, сентябрь, стр. XXIX — 307. Фототипія Синодального видання. Харбин, 1940 р.

27. Илюстровани Житя Святых, котрых память греко-католическа Церковь на каждый день в роцѣ почитае. З долученем 525 наук, 34 Образами и 350 Образками. Написав І. Я. Луцык (Роман Сурмач). Львів, 1907 рік.

28. Життя Святых. Духовні читання для українського народу на кожний день Божого року. Написав Андрій Йосафат Григорій Трух (1894-1959), Єромонах Чину Святого Василя Великого. Чотири книжки, по три місяці в кожній. Книжка I 1952 р. на 384 ст., кн. II 1956 р. на 478 ст., кн. III 1958 р. 462 ст., кн. IV 1960 р., на 379 ст. Торонто, Видавництво О. О. Василян. Зміст і освітлення — католицьке. Українських православних Святых дуже мало. Багато малюнків.

29. Прот. А. Дублянський: Українські Святі. Мюнхен, 1962 рік, 100 сторінок.

30. Избранныя Житія Святыхъ. Склав Профессор Віктор Ільєнко. Випуск III. Лос Анджелес, 1963 р., 103 стор. 10 Житій.

2. Патерики.

1. Патерикон альбо Життя Святих Отців Печерських. Мовою польською. Склав Єпископ Сильвестер Коссов. Київ, 1635 рік. Уривки з цього подані в Арх. Ю. З. Рос. ч. I том VIII.

2. Патерик Печерський. Київ, 1656 р., мовою тогочасною українською. Це Патерик лицевий, з малюнками.

3. Патерик или Отечник Печерській. Київ, 1661 рік. Це перше видання великого розміру в лист. Друге таке ж видання 1687 року.

4. Тера́тургема або Чуда, що відбувалися в Києво-Печерській Лаврі. Польською мовою. Склав о. Афанасій Кальнофойський. Київ, 1638 рік. 34-322 ст.

5. Києвопечерській Патерикъ по древнімъ рукописямъ. На мову російську переклала Марія Вікторова. Київ, 1879 рік, пове видання 1912-го року.

6. Патерикъ Кіевскаго Печерскаго монастиря. Спб. 1911 рік. Див. "Памятники славянорусской письменности", том II.

7. Лугъ Духовный. Москва, 1896 рік. Це переклад з грецької на російську мову т. зв. Синайського Патерика чи Лимонаря, переклав М. Хитрово.

8. Древній Патерикъ, изложенный по главамъ. Видання Афонського Пантелеймоного монастиря. Москва, 1891 рік, видання друге. Це переклад стародавнього т. зв. Азбучного Патерика.

9. Лавсаикъ. Це т. зв. Єгипетський Патерик. Переклав Архієпископ Євсевій. Спб. 1873 рік, видання третє.

10. Лавсаикъ. Подає Життя Святих пус-

тельників. Бразилія, 230 стор. Видання монастиря в Джорданвіл.

11. Свящ. А. Хойнацькій: Православие на Западѣ Россіи или Патерикъ Волыно-Почаевскій. Москва, 1888 рік.

12. Афонскій Патерикъ или жизнеописанія Святыхъ, во Святой Афонской Горѣ прославившихся. Спб. 1860 рік. Видання шосте 1890 рік.

3. Досліди над Життям Святих і їх джерела.

1. Н. Барсуковъ: Источники русской агиографіи. Спб. 1882 рік. Це словник східніх Святих, канонізованих і ні, з джерелами про них.

2. Свящ. І. Ковалевскій: Юродство о Христѣ и Христа ради юродивые Восточной и Русской Церкви. Историческій очеркъ и Житія подвижниковъ. М. 1895 рік.

3. Д. І. Абрамовичъ: Изслѣдованіе о Кіево-Печерскомъ Патерикѣ, какъ о историко-литературномъ памятникѣ. Спб. 1902 р.

4. Филаретъ, Архієпископъ Черниговскій: Историческій обзоръ пѣснопевцевъ и пѣснопѣній Греческой Церкви. Чернігів, 1864 рік, на 464 ст., видання друге. Видання третє, Спб. 1902 року.

5. В. О. Ключевскій: Древне-русскія Житія Святыхъ, какъ историческій источникъ. Москва, 1871 рік.

6. Васильевъ В.: Очеркъ исторіи канонизаціи русскихъ Святыхъ. Див. "Чтенія Моск. Об. Исторіи и Древностей" 1893 р. кн. 3.

7. Проф. Е. Голубинскій: Исторія канонизаціи Святыхъ въ Русской Церкви. Видання друге, Москва, 1903 рік. У цій праці Е. Голубинський дає відомості про всіх Святих,

українських і московських. Це цінне джерело для вивчення Православної Агіології.

8. Бакстръ Р.: Вѣчное блаженство Святыхъ. Переклад з французької Свящ. А. Світлакова. Спб. 1901 рік.

9. А. П. Кадлубовскій: Очерки по исторіи древнерусской литературы Житій Святыхъ.. 1-5. Варшава, 1902 рік.

10. Проф. Н. Барсовъ: Житія Святыхъ. Див. Энцикл. Словарь Брокгауза и Ефрона, півтом 23 ст. 20-23.

11. Д. Шестаковъ: Изслѣдованія въ области устныхъ народныхъ сказаній о Святыхъ. Варшава, 1910 рік.

12. Н. Тальбергъ: Пространный Мѣсяцесловъ русскихъ Святыхъ. Джорданвил, 1954 рік, 140 ст. Усі українські Святі тут увійшли до "русскихъ", як і в інших російських працях.

13. Поселянинъ Е.: Русская Церковь и рускіе Подвижники XVIII вѣка. Спб. 1905 р., з малюнками.

14. Поселянинъ Е.: Рускіе подвижники XIX вѣка. Видання друге. 45 Житій Подвижників. Спб., 1901 р., 50 малюнків.

15. Н. Н. Есиповъ: Святитель и Чудотворецъ Феодосій Углицкій. Його Життя, прославлення і чуда, урочисте відкриття Мощів Святителя. Спб. 1897 року, має 326 ст., і 15 малюнків.

16. Проф. І. Власовський: Нарис історії Української Православної Церкви, Нью-Йорк, 1957 р., том III ст. 70-96: Канонізовані українські Святителі XVII-XVIII віку.

17. Проф. Іван Огієнко: Костянтин і Мефодій, їх життя та діяльність. Історично-

літературна монографія. Варшава, том I, 324 ст., 1927 р. Том II, 1928 рік, 400 ст.

18. † М. Іларіон: Український Запорозький Скит на Афоні. "Віра й Культура" 1955 р. ч. 6 і 7.

19. † Іларіон: Аскет українець старець Паїсій Величковський. "Слово Істини" 1950 р. числа 31-32-33.

20. † М. Іларіон: Преподобний Іов Почаївський, 1957 рік, 64 ст.

21. † М. Іларіон: Святий Димитрій Туптало, його життя й праця. Історично-літературна монографія. 1960 рік, 224 стор.

22. † М. Іларіон: Блискуча Зоря в українській духовній культурі: Преподобна Анна Всеволодівна (1015-1113). 1960 рік, 46 стор.

23. † М. Іларіон: Митрополит Мученик Арсеній Мацієвич. Історична монографія. 1964 року, 280 стор.

24. † М. Іларіон: Старець Паїсій Величковський. Історична літературно-богословська монографія., 1965 р.

25. † М. Іларіон: Фортеця Православ'я на Волині — Свята Почаївська Лавра. 1961 рік, 398 сторінок. У книзі 65 малюнків.

26. Христа ради юродивий Іеросхимонахъ Теофилъ, подвижникъ и прозорливецъ Кієво-Печерской Лавры. 1788-1853. Собралъ и составилъ Владимиръ Зноско.

27. Очеркъ Жизни Старца Оптиной Пустыни Іеросхимонаха Іосифа. Джорданвил, США, 1962 р., 157 ст.

ЗМІСТ ЦІЄІ ПРАЦІ:

Сторінки:

ЧАСТИНА ПЕРША: ВСТУП В УКРАЇНСЬКУ ПАТРОЛОГІЮ:

I. Християнізація світу	5
II. Конечна потреба укр. Патрології	10
III. Українські Святі	15
IV. Велика праця українських Отців	20
V. Ідеологія Української Православної Церкви	26
VI. Українська Патрологія	36
VII. Початкове різроблення української Патрології.	42
VIII. Творімо українську Патрологію!	44

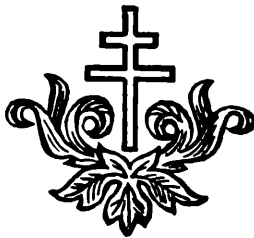
ЧАСТИНА ДРУГА: ХОР УКРАЇНСЬКИХ СВЯТИХ:

Вступ	49
I. Список українських Святих	53
Спільні святкування Святих	97
Примітки до Списка	99
II. Місцево почитані Святі 100: 1. Микола Асכולд 100. Патріярх Фотій 101. Місцево почитані: 1. Митрополит Тобольський Филофей Лещинський 102. — 2. Феофилакт Лопатинський, Архиепископ 103. — 3. Архиепископ Симон Тодорський 105. — 4. Митрополит Тобольський Павел Конюсевич 106. — 5. Митрополит Ростовський Арсеній Мацієвич 108.	

— 6. Архимандрит Паїсій Величковський	109.
III. Нові Мученики за Віру	112
IV. Хронологічний Список українських Святих	116
Місцево почитані Святі, що чекають Канонізації	128
V. Високочесотні Подвижники 129: 1. Екзарх Никифор 129. — 1. Схимонах Іов Книгиницький	133.

ЧАСТИНА ТРЕТЯ: МІСЯЦЕСЛОВ УКРАЇНСЬКИХ СВЯТИХ, НА 12 МІСЯЦІВ 139

Спільні святкування	150
Література про східніх і українських Святих 151. — 1. Життя Святих 151. — Патерники 156. — 3. Досліди над Життям Святих і їх джерела 157.	

ПРАЦІ Й ВИДАННЯ МИТРОПОЛИТА ІЛАРІОНА.

У Видавництві "Віра й Культура" можна набути по зовсім доступній ціні оці цінні книжки, праці Митрополита Іларіона та інші видання:

27. **Українська Церква за час Богдана Хмельницького.** Монографія. 1956 р., 180 ст. Ціна 1 дол.

28. **Українська Церква за час Руїни.** Монографія, 564 ст. 1956 р. Ціна 3 дол.

29. **Октіох.** В оправі 5 дол.

31. **Таїнство Хрещення Православної Церкви.** Богословсько-історична студія. Вінніпег, 1956 р., ст. 128. Ціна 50 центів.

32. **Як жити на світі.** Соборне Послання Святого Апостола Якова. З післясловом Митрополита Іларіона. Вінніпег, 1957 р., ст. 30. Ціна 10 центів.

33. **Господь моя втіха та поміч.** Молитовник для болящих та для засумованих. Вінніпег, 1957 р., ст. 49. Ціна 10 центів.

34. **Преподобний Іов Почаївський.** Вінніпег, 1957 р., ст. 64. Ціна 25 центів.

35. **Православна Віра.** Послання Східних Патріархів. З Передмовою Митрополита Іларіона. Вінніпег, 1957 р., ст. 200. Ціна 1 дол.

36. **Твори, том перший: Філософські містериї.** Вінніпег, 1957 р., ст. 336. Ціна 2 долари.

37. **Твори, том другий: Вікові наші рани.** Драматичні поеми (п'ять драм). Вінніпег, 1960 р., ст. 272. Ціна 2.00 долари.

38. **Князь Костянтин Острозький і його культурна праця.** Історична монографія. Вінніпег, 1958 р., ст. 216. Ціна 1 дол.

39. **Ювілейна Книга на пошану Митрополита Іларіона у 75-ліття його життя й праці.** 1882-1957. Вінніпег, 1958 р., 320 ст. Ціна 2.00 долари.

40. **Наша літературна мова.** Як писати й говорити по-літературному. Вінніпег, 1959 р., ст. 424. Ціна 2.00 долари.

41. **Святий Димитрій Туптало.** Його життя й праця. Історично-літературна монографія. Вінніпег, 1960 р., ст. 224. Ціна 1.00 дол.

42. **“Розп’ятий Мазепа”.** Історична драма на п’ять дій. Вінніпег, 1961 рік, 88 ст. Ціна 1 долар.

43. **Фортеця Православія на Волині — Свята Почаївська Лавра.** Церковно-історична монографія. Вінніпег, 1961 рік, 392 ст., 65 малюнків. Ціна 4 дол. Видання “Інституту Дослідів Волині”.

44. **Граматично-стилістичний словник Шевченкової мови.** Вінніпег, 1961 рік, 256 ст. Видання “Інституту Дослідів Волині”. Ціна 2 д.

45. **Християнство і поганство.** Чого на світі спокою нема. 1961 рік, 64 ст. Ціна 20 ц.

46. **Навчаймо дітей своїх української мови.** 1961 рік, 64 ст. Ціна 20 ц.

48. **Твори, том третій.** Наш бій за державність. 1962 р., ст. 224. Ціна 2 дол.

49. **Хвалімо Бога українською мовою!** Видання третє, доповнене й перероблене. 1962 рік, 64 стор. Ціна 25 центів.

50. Проф. П. Ковалів: **Віра й наука.** Вінніпег, 1962 р., 32 ст. Ціна 20 центів.

51. Кирило й Методій, Апостоли всеслов'янські. 1100-літній Всеслов'янський Ювілей. 1963 р., 16 ст. Ціна 10 центів.

52. Бог і світ. Читанка для молоді Недільних і Українських Шкіл та для Родин. Частина I: Господь — мій Бог. 1964 рік, 72 ст. Ціна 50 центів.

53. Українська Патрологія. Підручник для Духовенства і для українських родин. Вінніпег, 1965 р., 164 ст. Ціна 1 дол.

54. Дохристиянські вірування українського народу. Вінніпег, 1965 р. Монографія, 428 ст. Ціна 4.50 дол.

55. Поділ Єдиної Христової Церкви і перші спроби поєднання її. Історично-канонічна монографія. 1953 р., 348 ст. Ціна 2 дол.

56. Книга нашого буття на чужині. Бережімо все своє рідне! 1956 р. 164 ст. Ціна 1д.

57. Обоження Людини. Ціль людського життя. Богословська студія. 96 ст., 50 ц.

58. Граматично-стилістичний Словник Шевченківської мови. Вінніпег, 1961 р., 256 ст. Ціна 2 дол. Видання Т-ва "Волинь".

58. Релігійність Тараса Шевченка. Вінніпег, 1964 р., 103 ст. Видання "Інституту Дослідів Волині". Ціна 1 доляр.

Цей Каталог висилається кожному безплатно на замовлення.

Книжки висилаються в день одержання замовлення. Книгарням і кольполтерам — знижка.

Набувати ці видання по такій адресі:

**"FAITH and CULTURE", 101 Cathedral Ave.,
Winnipeg 4, Man., Canada.**

